

ολομέλεις των τριών αυτών δικαστηρίων. Παράλληλα στη Χώρα μας, έχουμε και το μηχανισμό του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου 100 του Συντάγματος, με την αρμοδιότητα που προαναφέραμε. Η λειτουργία του μηχανισμού αυτού μικραίνει ακόμα περισσότερο την απόσταση μεταξύ των δύο συστημάτων ελέγχου συνταγματικότητας. Με βάση αυτά θεωρώ ότι πρέπει, χωρίς να θίξουμε τα βασικά χαρακτηριστικά του συστήματός μας, να εκσυγχρονίσουμε και να εκλογικεύσουμε αυτό οργανώνοντας καλύτερα και διαφανέστερα τη δίκη περί συνταγματικότητας ενός νόμου, όταν αυτή διεξάγεται ενώπιον ανώτατου δικαστηρίου.

Ειδικότερα επ'αυτού, ως προς το τελευταίο ζήτημα, υπάρχει το σύγγραμμα του Υπουργού Ευάγγελου Βενιζέλου με την επωνυμία "Η συναινετική αναθεώρηση" έκδοση του 1996 και ειδική αναφορά στη σελίδα 120.

Περαιτέρω, σε ό,τι αφορά τα άρθρα 94 και 95 του Συντάγματος, περί σαφούς οριοθέτησης της δικαιοδοσίας των πολιτικών και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και τη σαφή οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων μεταξύ του Συμβουλίου Επικρατείας και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων αντίστοιχα, θεωρώ απαραίτητο να τονίσω ότι με την αναθεώρηση πρέπει να προβλεφθεί η σαφής οριοθέτηση της δικαιοδοσίας αφενός των πολιτικών και των διοικητικών δικαστηρίων, αφετέρου δε, μεταξύ του Συμβουλίου Επικρατείας και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων. Η οριοθέτηση θα γίνει με βάση τις έννοιες "ιδιωτικές διαφορές" και "διοικητικές διαφορές" και στη συνέχεια, "διοικητικές διαφορές ουσίας" και "ακυρωτικές διαφορές". Χρειάζεται, συνεπώς, ορθολογικότερη οργάνωση της ύλης μεταξύ τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και Συμβουλίου Επικρατείας. Έτσι, απλές ακυρωτικές διαφορές πρέπει να μεταφερθούν από το Συμβούλιο της Επικρατείας στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Εξάλλου, το ένδικο μέσο της αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας πρέπει να αποσαφηνιστεί ως προς τη φύση του, εις τρόπον ώστε να διασφαλίζεται συνταγματικά η αρμοδιότητα του Συμβουλίου Επικρατείας και όχι αυτό τούτο το ένδικο μέσο από τη συνταγματική κατοχύρωση του οποίου, ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας, δημιουργούνται προβλήματα και δυσκολεύεται η αποσυμφόρηση του Συμβουλίου Επικρατείας από μεγάλο αριθμό υποθέσεων.

Πρέπει, τέλος, κατά την άποψή μου, να κατοχυρωθεί συνταγματικά η αίτηση αναιρέσεως κατά αποφάσεων πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Τέλος, σε ό,τι αφορά το άρθρο 97 του Συντάγματος, κατά την άποψή μου, πρέπει να διευρυνθεί η δικαιοδοσία των μικτών ορκωτών δικαστηρίων και να οριοθετηθεί, σαφώς, από το Σύνταγμα η σχέση μεταξύ μικτών ορκωτών δικαστηρίων και εφετείων, εις τρόπον ώστε να αποτρέπεται ο κίνδυνος μειώσεως της δικαιοδοσίας.

Με αυτές τις επισημάνσεις, που υποθέτω ότι είναι σαφείς και συγκεκριμένες -αν είναι αποδεκτές ή όχι είναι δικαίωμα αναφαίρετο και απαράγραπτο του κάθε συναδέλφου να τις

δεχθεί ή να μη τις δεχθεί-εισηγούμαι τις προτεινόμενες από το ΠΑ.ΣΟ.Κ. ρυθμίσεις και τροποποιήσεις.

ΕΙΣΗΓΗΣΗ
ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΑΡΚΟΓΙΑΝΝΑΚΗ

ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
(Άρθρα 88 έως 100)

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η ενότητα αυτή είναι μια σημαντική ενότητα, διότι αφορά τη λειτουργία και οργάνωση της Δικαιοσύνης. Και θα έλεγα ότι είναι ευτύχημα πως υπάρχει σύμπτωση απόψεων όσον αφορά τη δυνατότητα ή την επιθυμία αναθεώρησης συγκεκριμένων διατάξεων. Βεβαίως, υπάρχουν και διαφοροποιήσεις σημαντικές, αλλά με τις συζητήσεις που γίνονται και θα ακολουθήσουν, εν τέλει η σύμπτωση αυτή θα είναι ακόμα μεγαλύτερη.

Θα ήθελα, πριν μπω στην ουσία των προτεινομένων αναθεωρητέων διατάξεων από τη Νέα Δημοκρατία, να κάνω δύο παρατηρήσεις.

Πρώτα από όλα θα ήθελα να επισημάνω ότι οι προτάσεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ. είναι ιδιαίτερα ασαφώς διατυπωμένες. Βεβαίως οι αγορητές τοποθετούνται επί των θεμάτων, πλην όμως το κείμενο των γραπτών προτάσεων είναι ιδιαίτερα ασαφές. Και βεβαίως δεν θα αποφασίσει η παρούσα Βουλή για τη συγκεκριμένη διατύπωση των άρθρων τα οποία θα αναθεωρηθούν, αλλά πιστεύω ότι οι κατευθύνσεις, τις οποίες κάθε κόμμα έχει πάνω στις συγκεκριμένες διατάξεις, πρέπει να διατυπωθούν κατά τρόπο σαφή και για τον πρόσθετο λόγο ότι η επόμενη Βουλή θα είναι αναθεωρητική και μεταξύ εκείνων που πρέπει να γνωρίζει ο ελληνικός λαός, όταν θα κάνει την επιλογή του, θα πρέπει να είναι και οι θέσεις των κομμάτων, πάνω σε συγκεκριμένα σημαντικά θέματα, τα οποία προβλέπονται από το Σύνταγμα και τα οποία πρέπει να αναθεωρηθούν κατά την α' ή β' κατεύθυνση.

Στην πρόταση της Νέας Δημοκρατίας, υπάρχουν συγκεκριμένες θέσεις, με συγκεκριμένο περιεχόμενο, και παρά το γεγονός ότι δεν είναι της παρούσης Βουλής, εν τούτοις πιστεύω ότι οι θέσεις μας είναι συνεπέστερες και ξεκάθαρες.

Επιπλέον θα ήθελα να παρατηρήσω και το εξής: Ακούγεται -και όντως έτσι είναι- ότι οι δυνατότητες παρέμβασης της εκτελεστικής εξουσίας στη λειτουργία της Δικαιοσύνης στην Ελλάδα, είναι σημαντικά λιγότερες από εκείνες που είναι στα περισσότερα κράτη της Ευρώπης ή και ανά τον κόσμο. Και διερωτώμαι, τι είναι εκείνο, που επιβάλλει, εν τοιαύτη περιπτώσει, να προχωρούμε στην αναθεώρηση συγκεκριμένων διατάξεων και ιδιαίτερα του άρθρου 90, που αφορά την επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης; Θα το πούμε ξεκάθαρα, διότι φαίνεται ότι την αυτοκριτική τη δική μας διστάζουμε να την κάνουμε. Εν πολλοίς υπαίτιοι είμαστε εμείς οι ίδιοι, οι οποίοι χωρίς να το καταλαβαίνουμε, πολλές φορές, παρεμβαίνουμε στο έργο της Δικαιοσύνης με κρίσεις ή με κριτική πάνω σε συγκεκριμένες αποφάσεις, ανάλογα με το αν το περιεχόμενο τους μας είναι αρεστό ή όχι. Και δεν αναφέρομαι μόνο σε σας, αλλά και σε μας, σε όλους.

Ένας, λοιπόν, εκ των λόγων που καθιστά, ίσως, περισσότερο επιτακτική αυτήν τη στιγμή να εφαρμόσουμε την αρχή ότι η Δικαιοσύνη -σαν τη γυναίκα του Καίσαρα- όχι μόνο πρέπει να είναι αλλά και να φαίνεται τιμία, είναι εκείνος που επιβάλλει να κάνουμε τις συγκεκριμένες τροποποιήσεις, ιδιαίτερα στο άρθρο 90.

Πέραν αυτού, θα ήθελα να πω και το εξής. Μιλούμε για παρεμβάσεις εξωτερικές και περιοριζόμαστε μόνο στις παρεμβάσεις εκείνες, που θεωρητικά ή πρακτικά έχουμε αντιμετωπίσει από την πλευρά της εκτελεστικής εξουσίας, χωρίς να γίνεται λόγος για τις τρομακτικές παρεμβάσεις, τις μεγαλύτερες, οι οποίες γίνονται από άλλους θεσμούς, από άλλους φορείς και κοινωνικές ομάδες, από τον Τύπο και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης γενικότερα. Πραγματικά εκεί πλήττεται η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, όταν ιδιαίτερα ο δικαστής καλείται, κάτω από το βάρος συγκεκριμένων πιέσεων, να κρίνει και είναι αναγκασμένος, εκ των πραγμάτων, να αποφανθεί κατά τρόπο ίσως διάφορο προς τη δικανική του πεποίθηση.

Είναι κάτι πολύ σημαντικό που θα πρέπει αναμφίβολα να το αντιμετωπίσουμε, διότι διαφορετικά θα δούμε τον κίνδυνο, να αποβαίνει, εν τέλει, πολύ εντονότερος.

Έρχομαι, τώρα, στα συγκεκριμένα άρθρα που προτείνει η Νέα Δημοκρατία για αναθεώρηση.

Στο άρθρο 88 παράγραφος 6, συμφωνούμε με το ΠΑ.ΣΟ.Κ. ότι είναι ανάγκη επιτέλους οι διοικητικοί δικαστές να έχουν τη δυνατότητα ανέλιξης μέχρι το Συμβούλιο Επικρατείας. Αυτό το "κλειστό κύκλωμα", επιτέλους, πρέπει κάποια στιγμή -ίσως είναι αδόκιμος η λέξη αλλά έτσι θα πρέπει να το πούμε- να εκλείψει.

Προτείνουμε ποσοστό 10% των Συμβούλων Επικρατείας και 10% των Παρέδρων. Είναι ένα ποσοστό το οποίο είναι συζητήσιμο και ίσως να πρέπει να αυξηθεί ακόμα, αν ληφθεί υπόψη ο μικρός αριθμός των δικαστών, οι οποίοι υπηρετούν στο Συμβούλιο Επικρατείας. Βεβαίως αντιδρά το Συμβούλιο Επικρατείας και υπάρχει μια μικρά παραχώρηση -είναι ένας ελάχιστος αριθμός και μόνο- στο βαθμό του Παρέδρου. Όμως, εμείς πρέπει να αντιμετωπίσουμε το θέμα, όπως πρέπει.

Έρχομαι στο άρθρο 90. Η Νέα Δημοκρατία εμμένει στο ότι το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο δεν πρέπει να αλλάξει. Πράγματι το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, ως λειτούργησε μέχρι τώρα, λειτούργησε σωστά και θα έλεγα επί πλέον το εξής. Οι συμμετέχοντες δεν είναι άτομα, προαποφασισμένα ότι θα συμμετάσχουν. Από τη στιγμή, που διενεργείται κλήρωση των αρεοπαγιτών ή των συμβούλων επικρατείας, μεταξύ εκείνων οι οποίοι έχουν μία θητεία πάνω από δυο χρόνια -και δεν γνωρίζουμε εκ των προτέρων ποιοι θα είναι εκείνοι οι οποίοι θα συμμετέχουν- δεν βλέπω το λόγο για τον οποίο θα πρέπει να γίνει μεταβολή. Ακούω, μάλιστα, από την πλευρά του ΠΑ.ΣΟ.Κ. ότι το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο, το οποίο θα είναι ενιαίο για όλους τους κλάδους θα είναι εκείνο το οποίο θα αποφασίζει για την εξέλιξη των δικαστικών λειτουργών και για την εσωτερική διοίκηση της Δικαιοσύνης, αλλά και για την προεπιλογή εκείνων, οι οποίοι θα κριθούν, εν συνεχεία, από την εκτελεστική εξουσία για το ανώτατο αξίωμα του Πρόεδρου ή του Εισαγγελέα.

Πρώτα απ' όλα δεν γνωρίζω, πώς θα μπορέσει ένας σύμβουλος, π.χ. του Ελεγκτικού Συνεδρίου, να κρίνει, να ψηφίσει και να προεπιλέξει έναν αρεοπαγίτη ως ικανό να εισέλθει στην τριάδα του υπό επιλογή Προέδρου του Αρείου Πάγου, του Προέδρου του Συμβουλίου Επικρατείας ή του Προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Αντίθετα εκείνος ο οποίος συνεργάζεται επί σειράν ετών- και πιστεύω ότι εφόσον είναι αρεοπαγίτης και έχει φθάσει στον ανώτατο αυτό βαθμό έχει την ικανότητα της ευθυκρισίας, αλλά και την εντιμότητά του να μπορεί να κάνει σωστή εκλογή, έτσι ώστε η υπόδειξη αυτή προς την εκτελεστική εξουσία των τριών προσώπων να είναι ό,τι το καλύτερο μπορούμε να αναμένουμε από τη Δικαιοσύνη.

Δεν μπορώ να δεχθώ ότι μπορεί στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο να συμμετέχουν πρόσωπα εξωδικαστηριακά, πρόεδροι δικηγορικών συλλόγων, καθηγητές Πανεπιστημίου ή ο,τιδήποτε άλλο. Εκτός του ότι αγνοούν πρόσωπα και πράγματα, πολύ φοβάμαι ότι εκεί θα υπάρχει μεγαλύτερη δυνατότητα παρέμβασης είτε από την εκτελεστική εξουσία είτε από άλλες ομάδες, ή και μεγαλύτερη δυνατότητα προσέγγισης, πίεσης και συνεργασίας, αλλά εν πάση περιπτώσει η απόφαση δεν θα είναι και η ορθότερα.

Εκείνο το οποίο λέμε εμείς είναι ότι θα πρέπει το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο να συντίθεται όπως μέχρι σήμερα, πλην όμως να έχει μια διευρυμένη σύνθεση, με την έννοια της συμμετοχής των αρχαιότερων αντεισαγγελέων του Αρείου Πάγου στο θέμα εκλογής ή της επαγγελματικής εξέλιξης των εισαγγελικών λειτουργών. Πιστεύω ότι είναι η ορθότερη λύση. Επιμένουμε για τη συμμετοχή των εισαγγελικών λειτουργών.

Έχω την τιμή να έχω περάσει απ'αυτό το Σώμα, απ'αυτό το θεσμό και θα σας εξομολογηθώ ότι το μόνιμο παράπονο των εισαγγελικών λειτουργών, με δεδομένη την οιοειδήποτε αντιπαλότητα η οποία υπάρχει μεταξύ καθημένων και ορθίων, τακτικών δικαστών και εισαγγελικών λειτουργών, είναι ότι ήταν πάντα στριμωγμένοι στη γωνία. Πριν δε επιτραπεί, ή αν θέλετε υποχρεωθούν νομοθετικά να φέρουν στην κορυφή έναν ορισμένο αριθμό εισαγγελικών λειτουργών, σας διαβεβαιώ ότι ήταν ελαχιστότατοι εκείνοι οι οποίοι κατόρθωναν να φθάσουν, εξαιτίας αυτής της αντιπαλότητας, ειδικότερα, στον Άρειο Πάγο.

Παραπέρα, εμείς προτείνουμε συγκεκριμένη θητεία των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων και των Εισαγγελέων του Αρείου Πάγου. Δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να λειτουργήσει σωστά ένας Πρόεδρος του Αρείου Πάγου ή ένας Πρόεδρος του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή ένας Πρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας, ο οποίος θα κατέχει τη θέση αυτή επί δέκα ή έντεκα χρόνια. Έχουμε, για παράδειγμα, τώρα ανώτατο δικαστήριο που έχει πρόεδρό του το ίδιο πρόσωπο πάνω από δέκα χρόνια. Αντιλαμβάνεσθε ότι μπορεί αυτή τη δεκαετία να δημιουργηθούν και ομαδοποιήσεις, αλλά να γίνουν και παρεμβάσεις. Ως εκ τούτου όταν μιλάμε για εσωτερική ανεξαρτησία και επιτρέπουμε στον πρόεδρο ανωτάτου δικαστηρίου να κατέχει αυτήν τη θέση επί δέκα, δώδεκα ή δεκατρία χρόνια, ασφαλώς αναιρείται η οποιαδήποτε

προσπάθεια την οποία θα επιχειρήσετε. Εγώ λέγω ότι και οι προθέσεις σας και οι προθέσεις μας είναι καλές, όλοι εκκινούμε από την ίδια αφετηρία και όλοι έχουμε τον ίδιο στόχο.

Προχωρώ κάνοντας ταυτόχρονα και την κριτική μου στις προτάσεις, που γίνονται από το ΠΑ.ΣΟ.Κ.. Συμφωνούμε με την πρόταση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. για την τροποποίηση του άρθρου 92 παράγραφος 3, για τη συμμετοχή δικαστικών υπαλλήλων στα Συμβούλια, τα οποία θα επιλαμβάνονται της υπηρεσιακής τους εξέλιξης. Εκεί, όμως, που διαφωνούμε κάθετα είναι στη συνταγματική πρόβλεψη της δημοσιοποίησης και δη από έδρας της μειοψηφίας κατά την έκδοση των δικαστικών αποφάσεων.

Πολλοί από μας είμαστε της μαχόμενης δικηγορίας και πρακτικά το πρόβλημα το αντιμετωπίζουμε συχνά. Υπάρχουν κατηγορίες εγκλημάτων και εγκληματιών. Και υπάρχουν περιοχές ανά την Ελλάδα, όπου αυτό είναι ιδιαίτερα παρακεκινδυνευμένο ως προς την ανεξαρτησία κρίσης και γνώμης του δικαστού.

Και ερωτώ: Όταν θα εκδικαστεί υπόθεση με κατηγορούμενο έναν εγκληματία ολκής, ο οποίος θα θελήσει δια των συνεργών του ή οποιωνδήποτε άλλων, να τρομοκρατήσει τον ένορκο, ποια θα είναι η ασφάλεια την οποία θα αισθανθεί ο άνθρωπος εκείνος, που, κατά περίπτωση, θα δικάσει; Ποια θα είναι η αντικειμενικότητα της κρίσης του, εάν θα αισθάνεται την απειλή; Πέραν δε του ότι παρεμβάσεις, ιδιαίτερα στους ενόρκους, είναι πειστικές δεδομένη μάλιστα δημοσιοποίηση του ονόματος, όσον αφορά την απαλλακτική ή καταδικαστική του κρίση, ασφαλώς επιδρά ανασταλτικά στην εντιμότητα και την αντικειμενικότητα της απόφασής του.

Γι'αυτό, αφού το ΠΑ.ΣΟ.Κ. το έχει καθιερώσει με νόμο ήδη, μη το βάζει και στο Σύνταγμα. Μπορεί να θελήσει ο νομοθέτης κάποια στιγμή να διαφοροποιηθεί κατά περίπτωση και ιδιαίτερα εν όψει κάποιων συνθηκών, οι οποίες θα επιβάλουν πλέον να μην υπάρχει αυτή η δημοσιοποίηση ονομάτων και μάλιστα από έδρας. Υπήρχε η δυνατότητα να είναι καταχωρημένα τα ονόματα της μειοψηφίας απορρήτως σε ένα ειδικό βιβλίο και μέσω αυτού του βιβλίου θα μπορούσε να υπάρξει η οποιαδήποτε παρέμβαση είτε ελεγκτική από τα πειθαρχικά όργανα ή ο,τιδήποτε άλλο θα ήθελε η ηγεσία, προκειμένου να γνωρίζουμε ενδεχομένως τον ιδιαίτερα επεικλή ή ιδιαίτερα αυστηρό δικαστή, για να επιβληθούν τα δέοντα. Μη φθάσουμε στο σημείο να βγαίνει ο πρόεδρος του δικαστηρίου και να λέγει "εγώ ήθελα να σας αθώσω αλλά οι άλλοι ήθελαν να σας δικάσουν". Αυτό, πέραν των ανωτέρω, οπτικά, ακουστικά και αισθητικά, δεν είναι ό,τι καλύτερο μπορεί να συμβεί, πέραν των σχολίων τα οποία δημιουργούνται στη συνέχεια.

Δε νομίζω ότι πρόκειται για κατάκτηση, αλλά πιστεύω ότι είναι διολίσθηση προς λανθασμένη κατεύθυνση, που έχουμε χρέος να διορθώσουμε.

Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. θέλει την τροποποίηση του άρθρου 97, για να διευρυνθεί η θωράκιση εξ επόψεως περιορισμού ενδεχομένως των υποθέσεων, που δικάζονται από τα μικτά ορκωτά δικαστήρια. Πρόκειται για δίκοπο μαχαίρι. Διότι, όντως, έχει προχωρήσει, ίσως πέραν του

δέοντος, ο περιορισμός των υποθέσεων που δικάζονται από τα μικτά ορκωτά δικαστήρια με τη συμμετοχή των λαϊκών δικαστών. Και είναι γνωστό ότι η αυστηρότητα, η οποία διακρίνει πολλές φορές τους τακτικούς δικαστές, είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Και το κακό είναι το εξής: Η τύχη του κατηγορούμενου εξαρτάται, κατά πολύ, από την ιδιοσυγκρασία και τις προσωπικές απόψεις του δικαστή. Φθάνουμε στο σημείο να έχουμε για το ίδιο έγκλημα, κάτω από τις ίδιες συνθήκες τέλεσης, επιβολή ποινών που απέχουν μεταξύ των παρασάγκες από διαφορετικές συνθήκες. Όμως, το σύστημα των αμιγών ορκωτών αλλά και των μικτών ορκωτών, με πλειοψηφία ενόρκων έχει φθάσει σε ακραίες περιπτώσεις επιείκειας, που δεν είναι πλέον επιείκεια, αλλά προκαλεί ιδιαίτερα δυσμενή σχόλια. Σε κάθε περίπτωση δεν νομίζω ότι χρειάζεται συνταγματική ρύθμιση. Το προβλέπει το ισχύον Σύνταγμα, ο κοινός νομοθέτης, ο οποίος θα μπορέσει, αν θέλει, να περιορίσει ή να αυξήσει την ύλη των μικτών ορκωτών δικαστηρίων. Δεν είναι ανάγκη να καταφύγουμε στην αναθεώρηση του Συντάγματος.

Και έρχομαι στον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων, άρθρο 93 παράγραφος 4, δηλαδή ότι ο παρεμπόπτων ή ο διάχυτος έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων ισχύει επί δεκαετίες ολόκληρες. Δεν είναι απαραίτητο όμως, να εμμείνουμε πεισματικά στην κατεύθυνση που ορίζει η παράδοση. Εάν διακρίνουμε ότι η μέχρι τώρα απονομή της Δικαιοσύνης πείθει ότι όντως υπάρχουν προβλήματα ή ότι όντως μπορούμε να διορθώσουμε κάποια πράγματα, πρέπει να το πράξουμε. Εμείς τι λέμε; Μέχρι τώρα κάθε δικαστήριο, από το Ειρηνοδικείο μέχρι το Πρωτοδικείο, το Εφετείο και τον Άρειο Πάγο, μπορούσε να ορίσει ότι αυτή η διάταξη είναι συνταγματική ή αντισυνταγματική. Τι συνέβαινε, όμως; Η πορεία, δυστυχώς, των δικών, ιδιαίτερα των αστικών στην Ελλάδα, με τη γνωστή στρεψόδικη διάθεση, με τη δικομανία των Ελλήνων, είναι τόσο μακρά που μπορεί μια υπόθεση να ξεκινήσει από το Ειρηνοδικείο και να φθάσει στον Άρειο Πάγο ή στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο -αν υπάρχει σύγκρουση- μετά από δεκαπέντε είκοσι χρόνια. Στη συνέχεια η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου ή το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο είναι δυνατό να ανατρέψει τις μέχρι τούδε αποφάσεις, οπότε καταλαβαίνετε ότι χάνονται χρόνος, χρήμα και διάθεση. Εμείς θέλουμε να επιταχύνουμε αυτές τις διαδικασίες και να μην εμφανίζονται τα φαινόμενα, τα οποία ανέφερα προηγουμένως. Το θέμα είναι πολύ απλό. Το δικαστήριο, το οποίο επιλαμβάνεται μιας υποθέσεως, προβαλλομένης ή μη της αντισυνταγματικότητας, εφόσον πεισθεί ότι πρόκειται περί αντισυνταγματικής διάταξης, αυτόματα να παραπέμπει την υπόθεση στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο ή, όπως ονομάζεται τώρα, στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, το οποίο θα κρίνει άπαξ και οριστικά για το αν η συγκεκριμένη διάταξη είναι συνταγματική ή αντισυνταγματική. Μέχρι τότε θα ανασταλεί η πρόοδος της δίκης. Εάν το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, το Συνταγματικό Δικαστήριο, θα επιληφθεί σε ένα μήνα ή σε είκοσι μέρες και θα λύσει οριστικά και αμετάκλητα το πρόβλημα, είναι ζήτημα το οποίο επαφίεται στον κοινό νομοθέτη, ο οποίος θα πρέπει, με ασφαλιστικές

δικλείδες, να ορίσει συγκεκριμένο χρόνο, μέσα στον οποίο θα αποφανθεί, ώστε να μη φθάνουμε στο φαινόμενο της ανάλωσης μεγάλου χρόνου και της ανατροπής, στο τέλος, των πάντων. Άλλωστε, αυτός ο συγκεντρωτικός έλεγχος, διενεργείται και σήμερα, αλλά γίνεται πολύ καθυστερημένα και μετά από μακρές διαδικασίες, οι οποίες, στο τέλος, μπορεί να οδηγήσουν στην ανατροπή των πάντων. Γιατί δεν θέλουμε, λοιπόν, να απλοποιήσουμε τα πράγματα; Γιατί μας φοβίζει τόσο πολύ το να είμαστε πρακτικοί άνθρωποι; Όταν μία διάταξη κριθεί αντισυνταγματική από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, η απόφαση θα είναι πλέον υποχρεωτική για τον κάθε δικαστή ο οποίος θα κρίνει μία υπόθεση.

Όταν βάζουμε κριτή των Ολομελειών το Ανώτατο Δικαστήριο, ασφαλώς δεν υπάρχει θέμα αναίρεσης. Όταν επιλαμβάνεται η Ολομέλεια ενός δικαστηρίου και χαρακτηρίζεται μία διάταξη αντισυνταγματική και στη συνέχεια το Εφετείο δεν εφαρμόζει αυτήν την ερμηνεία, μπορούμε να πούμε ότι του αφαιρούμε την ύλη και τη δυνατότητα να επιληφθεί; Νομίζω ότι εμείς δεν εμμένουμε πεισματικά, επειδή πρέπει να εμμείνουμε. Κάνουμε τις καινοτόμες ρυθμίσεις που πρέπει. Εάν και εσείς θεωρείτε ότι είναι σωστές -όπως εγώ προηγουμένως αποδέχθηκα σε ορισμένα θέματα τις δικές σας θέσεις- ας τις αποδεχθείτε επιτέλους, διότι, δεν είναι κακό.

ΕΙΣΗΓΗΣΗ
ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΤΟΥ ΠΑ.ΣΟ.Κ.
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗ

ΕΚΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ Κ.ΛΠ.

(Άρθρα 101 έως 116)

Είναι η δεύτερη διαδικασία αναθεώρησης Συντάγματος μετά το 1975, μια διαδικασία που πιστεύω -και είμαστε όλοι σίγουροι στο ΠΑ.ΣΟ.Κ.- ότι θα ολοκληρωθεί με την επόμενη Αναθεωρητική Βουλή. Επομένως, όλα όσα συζητάμε και στα οποία θα καταλήξει και θα προτείνει στην επόμενη Βουλή η Ολομέλεια, θα κατοχυρωθούν συνταγματικά, κατά τη γνώμη μας και την πίστη μας.

Κάθε αναθεώρηση έχει βέβαια -το είδαμε και το 1985- διάφορες επιμέρους ρυθμίσεις, τροποποιήσεις και συμπληρώσεις των συνταγματικών διατάξεων με ένα κύριο χαρακτηριστικό. Αν το κύριο χαρακτηριστικό της προηγούμενης αναθεώρησης ήταν ο περιορισμός -με την καλή έννοια και προς όφελος της πολιτείας- των εξουσιών του Προέδρου της Δημοκρατίας, αυτή η αναθεώρηση σαν κύριο χαρακτηριστικό έχει -και θα μείνει στην ιστορία- το ότι επιδιώκει να κατοχυρώσει συνταγματικά και να διασφαλίσει τις μεγάλες τομές που έγιναν τα τελευταία χρόνια στα θέματα της δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης.

Θα το πω διαφορετικά: Εάν σκεφθούμε, υποθετικά, ότι δεν υπήρχε αυτή η ενότητα των αναθεωρούμενων διατάξεων, ουσιαστικά δεν θα είχαμε αναθεώρηση. Γιατί, η διαδικασία της εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας που μας απασχόλησε και θα μας απασχολήσει, κατά την άποψή μου, είναι ελάσσονος σημασίας θέμα, σε σχέση με την ανάγκη κατοχύρωσης αυτών των μεγάλων θεσμών της δημοκρατίας, που είναι ο τρόπος λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, δηλαδή, τα θέματα γύρω από τη δημόσια διοίκηση και κυρίως τα θέματα γύρω από την αυτοδιοίκηση.

Κάποιες ξεπερασμένες αντιλήψεις ορισμένων, θεωρούν ότι τα Συντάγματα, είτε συντάσσονται είτε αναθεωρούνται με εγκεφαλικές διαδικασίες, παρεμβάσεις και απόψεις κάποιων ειδικών. Είναι φανερό και νομίζω ότι μπορούμε να συμφωνήσουμε, ότι η διαδικασία αναθεώρησης σημαίνει διαμόρφωση στη λαϊκή βάση των συνθηκών και επομένως των αιτημάτων και των προτάσεων για την αναθεώρηση.

Η αναθεώρηση του 1985, αποδεικνύει του λόγου το αφαλές, ότι δηλαδή, ήταν μία απαίτηση του λαού να μην έχει υπερεξουσίες -όπως είχε μέχρι τότε- ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αλλά να μπει σε μια λειτουργικότητα ως κύριο συντεταγμένο όργανο της πολιτείας, σε ένα πιο συγκεκριμένο και περιορισμένο πλαίσιο.

Και αυτή η αναθεώρηση στη βάση της κατοχύρωσης της αποκέντρωσης και της αποσυγκέντρωσης των εξουσιών έρχεται από το λαό. Είναι λαϊκό αίτημα, πχ. να κατοχυρωθεί συνταγματικά ο δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης.

Και καθώς έρχεται από την κοινωνία, όπου εκεί γίνεται μία πρώτη επεξεργασία, δεν πρέπει να παραβλέπουμε -ίσα, ίσα πρέπει να χαιρόμαστε-που στο ενδιαμέσο και μέχρις ότου φθάσει στη Βουλή, γίνονται επεξεργασίες από τα κόμματα. Και νομίζω ότι είναι ένας από τους βασικούς ρόλους και ευθύνες που αναλαμβάνουν τα κόμματα, να επεξεργάζονται τις καλύτερες προτάσεις

για να έρχονται εδώ ζητήματα, τα οποία είναι επίκαιρα και ουσιαστικά και θα αποβούν στην πράξη, με την εφαρμογή των καινούργιων θεσμών, απυδοτικά. Στο ΠΑ.ΣΟ.Κ. από το 1988, τουλάχιστον, όταν ήδη είχαμε δώσει την πρώτη μεγάλη ώθηση στα θέματα του πρώτου βαθμού αυτοδιοίκησης, μας είχε απασχολήσει και είχαμε επεξεργαστεί θέσεις για το δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης. Ήταν δε σε ένα ξεκίνημα ο προβληματισμός για τον τρίτο βαθμό αυτοδιοίκησης ή καλύτερα για την τρίτη βαθμίδα, που είναι σωστότερος ως όρος.

Ως προς την τρίτη βαθμίδα, ο προβληματισμός ξεκινούσε από το γεγονός, ότι όλες οι ευρωπαϊκές χώρες κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν από χρόνια θεσμοθετήσει το άμεσα εκλεγμένο από το λαό περιφερειακό συμβούλιο. Θα ξαναγυρίσω στον προβληματισμό και στην πρόταση που διατυπώθηκε από το Κίνημά μας από το 1988 και μετά. Τότε ήταν όλα έτοιμα στο Υπουργείο για το δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης και το 1989 στις εκλογές της αυτοδιοίκησης πιστεύαμε ότι θα θέσουμε τον δάκτυλο επί τον "τύπον των ήλων" και ότι θα τολμήσουμε, διότι ο ν.1618 και οι επεξεργασίες που είχαν γίνει με τα διατάγματα ως προς τις ανθρωπογεωγραφικές ενότητες αλλά και ως προς τις οικονομικές δυνατότητες, λόγω του ότι επιβάλλεται να υπάρχει γενναία οικονομική κάλυψη για τέτοιους θεσμούς, είχαν κατά κάποιο τρόπο διασφαλισθεί.

Δυστυχώς, ενώ προηγήθηκε μία πανεθνική συμφωνία και ομόφωνη απόφαση όλων των κομμάτων στην Κυβέρνηση του κυρίου Ζολώτα και συμφωνήθηκε ότι θα πάμε στις εκλογές για το δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης το 1989, η Νέα Δημοκρατία, όταν έγινε Κυβέρνηση, ανήρεσε εκείνο το οποίο όλοι είχαμε συμφωνήσει και κατήργησε το δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης εν τη γενέσει του. Έτσι ξαναγυρίσαμε στα παλιά.

Εμείς, σαν ΠΑ.ΣΟ.Κ., από το 1990 έως το 1993, όταν ήμασταν στην Αντιπολίτευση, μέσα από κοινωνικές και κομματικές διαδικασίες αρχίσαμε να επιδιώκουμε ξανά να κάνουμε το όνειρο πραγματικότητα. Θυμάμαι ότι το 1992, έγινε ειδική σύνοδος της κεντρικής επιτροπής γι' αυτά τα θέματα που συζητάμε σήμερα. Τότε, υπήρξε μία πρόταση από την πλευρά του τομέα αυτοδιοίκησης και θεσμών, η οποία έλεγε ότι "όσον αφορά τον πρώτο βαθμό, πρέπει να πάμε στις αναγκαστικές συνενώσεις, μετά από μία εμπειρία δεκαπέντε χρόνων που οι εθελούσιες συνενώσεις δεν μπορούσαν να υλοποιηθούν". Υιοθετήσαμε απόψεις στελεχών και του χώρου της Αριστεράς. Εδώ θα αναφέρω τον κ. Κατριβάνο, του οποίου πάντοτε εκτιμούσαμε τις απόψεις. Ο κ. Κατριβάνος μας έλεγε και διακήρυττε ότι πρέπει να οδηγηθούμε στις αναγκαστικές συνενώσεις, αν θέλουμε οι πεντέμιση χιλιάδες Ο.Τ.Α. να γίνουν λίγοι και ισχυροί δήμοι.

Εμείς διατυπώσαμε στην κεντρική επιτροπή την πρόταση να πάμε στις αναγκαστικές συνενώσεις, να πάμε στο δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης με εκλεγμένο νομάρχη. Υπήρξε ένας προβληματισμός για το περιφερειακό συμβούλιο, αν θα εκλέγεται άμεσα ή θα είναι αυτό που ζούμε σήμερα, έμμεσα εκλεγόμενο. Θα πω γι' αυτό ορισμένα χαρακτηριστικά του, που θεωρώ ότι είναι αρνητικά.

Αυτή η πρότασή μας μέσα στο χώρο μας δεν επικράτησε. Δεν έγινε δεκτή η πρόταση για τις αναγκαστικές συνενώσεις, αλλά έγινε ομόφωνα δεκτή η πρόταση για το δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης με εκλεγμένο νομάρχη. Υπήρξε ένας προβληματισμός, χωρίς όμως να μπορούμε στο θέμα της περιφερειακής συγκρότησης της Χώρας. Το αφήσαμε για αργότερα.

Και ενώ με το ν.2218 έγινε πράξη το 1994 και πλέον εφαρμόζεται στη δεύτερη τετραετία εφαρμογής του ο θεσμός της δευτεροβάθμιας νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, το θέμα των αναγκαστικών συνενώσεων, σαν πρόταση απερρίφθη. Όμως, έχουμε δει την ορθότητα της πρότασης που είχε γίνει στον κομματικό χώρο, όταν ο κ. Παπαδόπουλος μόλις ανέλαβε ως Υπουργός Εσωτερικών, την υιοθέτησε και την έκανε νόμο του κράτους. Το πρόβλημα που τίθεται είναι, ποια είναι η ιδανική μορφή συγκρότησης της αυτοδιοίκησης στο σύνολό της.

Πιστεύω ότι η ιδανική μορφή είναι οι τρεις βαθμίδες. Δηλαδή πρώτος, δεύτερος και τρίτος βαθμός κατοχυρωμένοι συνταγματικά. Όσον αφορά τον τρίτο βαθμό η επιμονή μου είναι μία προσωπική θέση και δεν είναι θέση του κόμματός μου. Είπα, όμως, πριν κάποια πράγματα για τις αναγκαστικές συνενώσεις και νομίζω ότι είναι αυτονόητο ότι επιδίωξη και προβολή απόψεων και όταν ακόμη αυτές μειοψηφούν δεν πρέπει να παρερμηνεύονται.

Ο πρώτος βαθμός αυτοδιοίκησης, που έτσι κι αλλιώς είναι κατοχυρωμένος συνταγματικά, έχει μία πρόσθετη ανάγκη -έχω κάνει μία διατύπωση σε ένα σχέδιο του άρθρου 101- να συμπεριλάβει ως συνταγματική κατοχύρωση και διασφάλιση και το νέο νόμο για τις αναγκαστικές συνενώσεις, διότι υπάρχει φόβος που δεν προέρχεται μόνο από το γεγονός ότι ο κ. Καραμανλής -όχι όλα τα υψηλόβαθμα και επώνυμα στελέχη της Νέας Δημοκρατίας- προφανώς παρασυρόμενος από ορισμένους που έχουν πιο αυταρχικές απόψεις ή όχι τόσο σύγχρονες αντιλήψεις στη διαδικασία της συζήτησης του νόμου για το σχέδιο "ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ" και στη συνέχεια δεσμεύεται για πισωγυρίσματα, υποσχόμενος ότι αν γίνει κυβέρνηση η Νέα Δημοκρατία θα καταργήσει το νόμο των συνενώσεων, αλλά και από την αναγκαιότητα ότι οι φορείς που θα αρχίσουν να διαμορφώνονται, μετά τις εκλογές του Οκτωβρίου αυτού του χρόνου, πρέπει να αισθάνονται τη σιγουριά, την πολιτική άνεση και την οικονομική άνεση, προκειμένου να σχεδιάσουν για το μέλλον, χωρίς να φοβούνται ότι μία επόμενη κυβέρνηση θα ανατρέψει το σχέδιο "ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ" και από εκεί που είμαστε τώρα στους εννιακόσιους δήμους και στις εκατόν τριάντα κοινότητες, θα ξαναπάμε, ενδεχομένως, στις πεντέμιση χιλιάδες κοινότητες και στους τετρακόσιους δήμους.

Γι' αυτό στο πρώτο σκέλος της πρότασης που διατυπώνω -κάνω μία προσπάθεια που μπορεί ίσως να θεωρηθεί ότι νομοθετικά δεν είναι άρτια- θα ήθελα να μου δώσετε και τη δική σας άποψη. Η πρότασή μου έχει ως εξής: "Η πρώτη βαθμίδα συγκροτείται στο νομό από δήμους και κοινότητες. Οι δήμοι της Χώρας δεν υπερβαίνουν τους χίλιους, ούτε μπορεί να είναι λιγότεροι από τριακόσιους". Υπάρχει ένα πλαφόν προς τα πάνω και προς τα κάτω, ώστε να μην

μπορεί κάποιος να φθάσει σε αυθαιρεσίες, γιατί αυθαιρεσία θα είναι αν πάμε σε λιγότερους από τριακόσιους δήμους σε ένα βάθος χρόνου.

"Οι κοινότητες της Χώρας δεν υπερβαίνουν τις εκατόν πενήντα". Αυτό σημαίνει ότι θα δίνεται συνταγματικά η δυνατότητα σε μία επόμενη θεσμοθέτηση στη Βουλή να καταλήξουμε σε ελάχιστες κοινότητες και στο τέλος και σε καμία κοινότητα, όταν θα δούμε ότι η διαμόρφωση των λίγων και ισχυρών δήμων ήταν το ζητούμενο και είναι εκείνο που μπορεί να βοηθήσει την πραγματική και ουσιαστική αποκέντρωση της Χώρας μας.

Το δεύτερο θέμα συνδέεται με τη δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση. Και εδώ η διατύπωση κινείται στο εξής πλαίσιο: Η δεύτερη βαθμίδα αυτοδιοίκησης συγκροτείται στην περιφέρεια από νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, οι οποίες δεν υπερβαίνουν τις πενήντα τέσσερις -όσες είναι σήμερα- ούτε μπορεί να είναι λιγότερες από τριάντα. Πάντα υπάρχει προβληματισμός στο Υπουργείο Εσωτερικών απ'ό,τι ξέρουμε για την ανάγκη συνένωσης ορισμένων νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων.

Με αυτήν τη διατύπωση και τη ρύθμιση έχει τη δυνατότητα το Υπουργείο να καλύψει με τη συνταγματική ομπρέλλα, τα προβλήματα, που υπάρχουν σε σχέση με αυτό το θέμα. "Όμως, δεν θα έχει την άνεση να φθάσει και σε ελάχιστο αριθμό, γι'αυτό βάζω το όριο των τριάντα προς τα κάτω.

Και έρχομαι στο άλλο θέμα, το οποίο, αποτελεί προσωπική άποψη και θέλω να το ξεκαθαρίσω. Είναι η μειοψηφούσα άποψη μέσα στο ΠΑ.ΣΟ.Κ., όμως θα μου επιτρέψετε να τη διατυπώσω έχοντας και την εμπειρία της μάχης, που δώσαμε πριν από λίγα χρόνια για τις αναγκαστικές συνενώσεις. Θεωρηθήκαμε ανεδαφικοί και εξωπραγματικοί, αλλά τελικά η ίδια η Κυβέρνησή μας υιοθέτησε αυτές τις απόψεις. Η διατύπωση έχει ως εξής: "Η τρίτη βαθμίδα αυτοδιοίκησης συγκροτείται στην επικράτεια από περιφερειακές αυτοδιοικήσεις. Οι περιφερειακές αυτοδιοικήσεις της Χώρας δεν υπερβαίνουν τις δεκατρείς, ούτε μπορεί να είναι λιγότερες από επτά". Με τη λογική των νομών, υπάρχει πρόβλημα, γιατί ορισμένες περιφέρειες θα μπορούσαν να συνενωθούν. Ο αριθμός των δεκατριών είναι μεγάλος και δίνεται η δυνατότητα να έχουμε λιγότερες περιφέρειες, όχι όμως κάτω από τον αριθμό επτά.

Και η τελευταία παράγραφος του άρθρου 101, που είναι και η πιο σημαντική έχει ως εξής: "Οι κοινοτάρχες και τα κοινοτικά συμβούλια, οι δήμαρχοι και τα δημοτικά συμβούλια, οι νομάρχες και τα νομαρχιακά συμβούλια, οι περιφερειάρχες και τα περιφερειακά συμβούλια εκλέγονται για τέσσερα χρόνια, με άμεση και καθολική ψηφοφορία, που διενεργείται ταυτόχρονα σε όλη την επικράτεια, όπως ορίζει ο νόμος".

Πιστεύω ότι δεν πρέπει να μας φοβίσει το γεγονός, όχι μόνο γιατί έχουμε την εμπειρία όλων των ευρωπαϊκών χωρών -και επαναλαμβάνω δεν υπάρχει ένα κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που να έχει άμεσα εκλεγμένη από το λαό περιφερειακή αυτοδιοίκηση-

αλλά γιατί και στην πράξη όλοι γνωρίζουμε πολύ καλά την αναβίωση σε υψηλότερο επίπεδο, του τοπικισμού μέσα από τη λειτουργία των περιφερειακών συμβουλίων, που χειρίζονται τεράστια θέματα και τεράστια χρηματικά ποσά και έχουν εξαιρετικής σημασίας αρμοδιότητες. Πολλά δεν λειτουργούν ούτε μια φορά το εξάμηνο, δηλαδή δεν συνεδριάζουν. Υπάρχει μόνον ο περιφερειάρχης και τίποτε άλλο. Εδώ οδηγούμεθα σε μια άλλη μορφή και διαδικασία λειτουργίας, όπως τα νομαρχιακά συμβούλια, όπου όλες αυτές τις αρμοδιότητες θα τις αναλάβει ένα άμεσα εκλεγόμενο από το λαό της περιφέρειας όργανο. Αυτό το άμεσα εκλεγμένο όργανο, αποτελείται από τους προέδρους των τοπικών ενώσεων δήμων και κοινοτήτων, τους νομάρχες και τους προέδρους των εργατικών κέντρων ή των ενώσεων γεωργικών συνεταιρισμών του κάθε νομού. Όποιος δε παίρνει μέρος στις διαδικασίες των περιφερειακών συμβουλίων δεν κάνει τίποτε άλλο, παρά να προβληματίζεται, αφού όταν πρόκειται να μιλήσουν οι εκπρόσωποι του άλφα νομού, θα ζητήσουν όλα τα έργα να γίνουν στο νομό τους, και όταν παίρνουν το λόγο οι εκπρόσωποι του άλλου νομού, θα γίνεται το ίδιο και στο τέλος ούτε ενιαία πρόταση διαμορφώνεται, ούτε αποφάσεις μπορούν να παρθούν.

Πρέπει να πω, ότι σε ένα άμεσα εκλεγόμενο από το λαό, -αφού οι σύμβουλοι ψηφίζονται από ολόκληρη την περιφέρεια- εκ των πραγμάτων θα οδηγηθούμε μετά από τέτοιες ανάλογες προτάσεις-εισηγήσεις σε ψηφοφορία και θα υπάρχει μια απόφαση, για να προχωρήσει τελικά αυτή η Χώρα.

Νομίζω ότι όπως ξεπεράστηκαν στην πράξη οι φόβοι για τον εκλεγμένο νομάρχη, με την έννοια ότι μπορεί να αναλάβει μια κυβέρνηση την εξουσία, χωρίς να έχει όλους τους νομούς, το ίδιο θα μπορούσε να γίνει και σε σχέση με τα περιφερειακά συμβούλια. Έτσι, βλέπουμε να υπάρχουν νομάρχες, που δεν ανήκουν στο ΠΑ.ΣΟ.Κ., και οι οποίοι, πράγματι, έχουν αποδώσει έργο και συνεργάζονται με την Κυβέρνηση για το καλό του Τόπου. Όμως, επαναλαμβάνω, αυτά είναι μια προσωπική άποψη. Οι βασικές απόψεις, που τέθηκαν, σε όλη τη διάρκεια της εισήγησής μου είναι και απόψεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ..

ΕΙΣΗΓΗΣΗ
ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΙΣΗΓΗΤΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΝΕΡΑΝΤΖΗ

ΕΚΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ - ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ
(Άρθρα 101 έως 116)

Μια σημαντική και πολυσήμαντη ενότητα, της οποίας η έκταση στο κείμενο είναι δυσαναλόγως διαφορετική από την ένταση και την έκταση τη σημασιολογική της, έχω την τιμή να εισηγούμαι ενώπιον της Αναθεωρητικής Επιτροπής. Είναι η ενότητα που αφορά τη δημόσια διοίκηση.

Ας δούμε πρώτα απ'όλα και με πολύ συντομία την παθογένεια της δημόσιας διοίκησης. Ψηλαφώντας ακροθιγώς τον κορμό της δημόσιας διοίκησης, συναντάμε στους κόλπους της κάποια γενικότερα χαρακτηριστικά, τα οποία εκτός από τη σημειολογική τους αξία έχουν και γενικότερες επιπτώσεις.

Πρώτα-πρώτα, παρατηρούμε την εκπληκτική συγκέντρωση εξουσίας στο εκτελεστικό σε βάρος όχι μόνο της λαϊκής αντιπροσωπείας, αλλά επίσης και μια σειράς αντιπροσωπευτικών δικτύων, θεμελιωμένων στην καθολική ψηφοφορία.

Δεύτερον, η οργανική σχέση των τριών λειτουργιών και η συνεχής καταπάτηση των ορίων δραστηριότητας και αρμοδιότητας των οργάνων ή κλάδων, που τους αντιστοιχούν.

Τρίτον, ο επιταχυνόμενος ρυθμός συρρίκνωσης, συνήθως συγκεκαλυμμένης, των πολιτικών ελευθεριών του λαού απέναντι στην κρατική αυθαιρεσία, πράγμα που συνεπάγεται, αφενός μεν μια ολόκληρη ιδεολογικοπολιτική αναστάτωση των παραδοσιακών ορίων, μεταξύ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, αφετέρου δε ουσιαστικές μεταβολές στην ίδια την έννοια του πολιτικού "ατόμου-προσώπου", που αναδομεί, με τον τρόπο αυτό, ένα καινούργιο πεδίο.

Τέταρτον, η προϊούσα παρακμή των ρόλων των αστικών κομμάτων και η μετατόπιση των πολιτικοοργανωτικών τους λειτουργιών (και μάλιστα συγχρόνως, και προς το μέτωπο εξουσίας και ως προς τις κυριαρχούμενες τάξεις), προς την κρατική διοίκηση και γραφειοκρατία, διαδικασία που συνεπάγεται την άμεση κομματικοποίηση του προσωπικού των κρατικών μηχανισμών.

Πέμπτον, η αναστάτωση του συστήματος δικαίου και της νομικής ιδεολογίας που αντιστοιχούσαν στο παραδοσιακό "κράτος-δικαίου", προκειμένου να προσαρμοστούν σε αυτές τις θεσμικές αλλαγές.

Έκτον, η διάσπαση και διασπορά κάθε κλάδου και κρατικού μηχανισμού, αφενός μεν σε φανερά και τυπικά δίκτυα, αφετέρου δε σε άτυπους-αφανείς πυρήνες, ελεγχόμενους στενά από την κορυφή της εκτελεστικής εξουσίας.

Έβδομον, η εκπληκτική και χαρακτηριστική ασυνέπεια της σημερινής πολιτικής του κράτους, που ολοένα υποβιβάζεται σε σπασμωδικές μικροπολιτικές ενέργειες, συχνά αντανakλαστικές και αντιφατικές μεταξύ τους, αυτό που αποκαλείται "οδηγήμα μέχρι εκεί που φθάνει η ορατότητα", ή -πιο ευγενικά- η απουσία ενός ολοκληρωμένου κοινωνικού σχεδιασμού, εκ μέρους του κράτους και των διάφορων κυβερνητικών πλειοψηφιών.

Ας δούμε τώρα την κρίση του κράτους και των λειτουργιών του, γιατί συνεχεται, άμεσα και άρρηκτα με την ενότητα την οποία εξετάζουμε. Το διοικητικό μας σύστημα βρίσκεται σε κρίση. Τούτο στηρίζουν και υποστηρίζουν οι πάντες. Υπό ποια έννοια είναι όμως αυτή η κρίση; Μήπως πρέπει να την εκλάβουμε ως στιγμή "εκρυθμίας" που διασπά ξαφνικά, αν όχι μοιραία, την κατά τα άλλα αρμονική λειτουργία του συστήματος, στιγμή αναγκαστικά παροδική πάντοτε (μια δύσκολη στιγμή που θα περάσει), μέχρι την αναγκαία αποκατάσταση της "ισορροπίας";

Ασφαλώς, δεν πρόκειται περί αυτού. Ουσιαστικώς, τα συστατικά στοιχεία της κρίσης είναι μονίμως παρόντα και ενεργά στην αναπαραγωγή των σχέσεων κράτους και πολίτη. Ιδιαίτερα, μάλιστα, στη σημερινή φάση.

Δεν δομήθηκε σωστά το σύστημα της ελληνικής διοίκησης. Οι ρίζες της τετρακοσιόχρονης δουλείας του Γένους και τα Οθωμανικά κατάλοιπα, με το "μπαξίς" και το "ρουσφέτι", εξακολουθούν και σήμερα να υπάρχουν. Πρόκειται δηλαδή, στην ουσία, περί δομικής κρίσεως.

Πολλοί είναι βεβαίως οι λόγοι, για τους οποίους αυτά τα φαινόμενα κατέστησαν συνοδά της νεοελληνικής δημόσιας διοίκησης. Δεν είναι άμεσο αντικείμενο του συνταγματικού νομοθέτη, όμως η γνώση και, θα έλεγα, κυρίως η επίγνωση αυτών των στοιχείων, μπορεί να αποτελέσει οδοδείκτη στην πορεία της σκέψης μας για την αναθεώρηση των οικείων διατάξεων.

Στην Ελλάδα, πάντως, περισσότερο σχεδόν από αλλού, παριστάμεθα μάρτυρες της αποτυχημένης, διαβλητής, πολλαπλώς δε λοιδωρούμενης προσπάθειας και απόπειρας του κράτους να προσγειωθεί ομαλά, ως προς τη διαχείριση της ίδιας του της κρίσης, δηλαδή της αποτυχίας αυτού που οι Αγγλοσάξωνες ονομάζουν "crisis of the crisis management" ή "κρίση της διαχείρισης της κρίσης".

Το ερώτημα που εμφανίζεται βέβαια είναι πολλαπλό και επίκαιρο. Πρόκειται άραγε σήμερα για την κρίση του κράτους ή μήπως για μία προσαρμογή του κράτους (μοντερνισμό, όπως τον αποκαλεί ο Ζισκάρ Ντ' Εσταίν). Όποια όμως εκδοχή και να ληφθεί εδώ ως σωστή, ένα είναι βέβαιο, ότι η Χώρα μας περνά μια βαθειά κρίση εμπιστοσύνης προς τους λειτουργικούς θεσμούς του πολιτεύματος, επί των οποίων στηρίχθηκε η, μέχρι σήμερα, αναπτυξιακή μας προσπάθεια.

Το αίσθημα ότι περνούμε θεσμική κρίση απέβη γενικό και ομόφωνο, ιδιαίτερα όταν η απογοητευτική έκβαση του σοσιαλιστικού πειράματος διέψευσε τις ελπίδες για αλλαγή. Σήμερα, η πολιτική υπόσχεση για αλλαγή εκφυλίστηκε σε φραστικές διαφοροποιήσεις, όπως "μετεξέλιξη", "υπέρβαση", "αναδόμηση", "ανανέωση", "εκσυγχρονισμός" κ.λπ..

Ποιο είναι το οξύμωρο της διοίκησης; Είναι διάχυτο σε όλα τα στρώματα της Χώρας το αίσθημα της λειτουργικής παραλυσίας και αναποτελεσματικότητας της κρατικής μηχανής και δυστυχώς, ακόμη χειρότερα, δεν υπάρχει πίστη. Εξέλιπε η πίστη για την έξοδο από αυτό το τούνελ.

Η πελατειακή σχέση και ο λαϊκισμός, σαν άτυπο υποκατάστατο συντεταγμένων δημοκρατικών διαδικασιών λήψεως αποφάσεων, δίνουν απρόβλεπτα μεγάλες διαστάσεις στο κενό της δημοκρατίας που σημειώνεται. Στη Χώρα μας έχει δημιουργηθεί ευρύτερη κοινωνική συναίνεση για το ρόλο του συγκεντρωτικού κράτους.

Ο λαός θέλει το κράτος να είναι παναρμόδιο, το τονίζω, απλώς και μόνο για να είναι σε θέση να εξυπηρετεί την κάθε απαίτησή του. Συγχρόνως, όμως, η ίδια ευρύτερη κοινωνική ομοφωνία θέλει το κράτος να είναι και ενδοτικό, ενώ είναι παναρμόδιο, για να μην αρνείται εύκολα την εύνοια, όταν του τη ζητούν άτομα και ομάδες.

Έτσι, ο πολιτικός και διοικητικός συγκεντρωτισμός, σε συνδυασμό με την πελατειακή σχέση δημιουργούν ένα αναποτελεσματικό κράτος και γίνονται αιτία να λαμβάνονται πολλές πολιτικές αποφάσεις, όχι πάντα με γνώμονα το συμφέρον του συνόλου της ελληνικής κοινωνίας.

Θα έλθω τώρα στην ανάγκη της συνταγματικής μεταρρύθμισης του πλαισίου της δημόσιας διοίκησης. Η σχέση μεταξύ κράτους και πολίτη μεταβάλλεται διαρκώς, αλλάζει μορφή και περιεχόμενο, σχεδόν τίποτε δεν θυμίζει το χθες. Η σύγχρονη διανόηση, στηριζόμενη στον πανάρχαιο αφορισμό του Ηράκλειτου, ο οποίος λέει "πάντα χωρεί και ουδέν μένει", διετύπωσε εύστοχα αυτήν την κινητικότητα.

Τα αιτήματα, όμως, γίνονται ακόμη πιο επιτακτικά, η ανάγκη απλουστεύσεως των διαδικασιών άμεση, ο περιορισμός της πολυνομίας και η τιθάσευση της γραφειοκρατίας καθίστανται και αποβαίνουν επιβεβλημένοι. Άλλωστε, οι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι εξοικονομούν χρόνο και κόπο, ενώ δεκάδες ερευνητικά κέντρα αξιώνουν μερίδιο από αυτήν τη φύση. Στην ουσία αρχίζει μία περίοδος κατανόησης και συνεργασίας.

Με ένα τέτοιο, λοιπόν, υπόστρωμα, η αναθεωρητική επέμβαση στο θεσμικό πλαίσιο, που αφορά τη δημόσια διοίκηση, δεν είναι απλώς αναγκαία, είναι επιβεβλημένη, είναι επιτακτική, είναι άμεση. Άλλωστε, επιβάλλεται, στο σημείο αυτό, να τονισθεί ότι το πρόβλημα της ελληνικής δημοκρατίας σήμερα δεν είναι ούτε η εγκαθίδρυσή της, ούτε η στερέωσή της, αλλά ούτε καν η λειτουργία της.

Φρόντισαν για την εγκαθίδρυσή της, για την εδραίωσή της και για τη σταθεροποίησή της οι κυβερνήσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή από το 1974 μέχρι το 1981. Φρόντισαν για το τρίτο σημείο, τη λειτουργία δηλαδή της δημοκρατίας, όλες ανεξαιρέτως οι κυβερνήσεις που πέρασαν από το 1981 και μετά και όχι μόνο, η κάθε μία από αυτές στο μέτρο του δυνατού, στο μέτρο των οραμάτων, στο μέτρο της αποφασιστικότητας και της πολιτικής βούλησης, η οποία τις χαρακτήριζε.

Το πρόβλημα δεν είναι το βάθεμα και το πλάτεμα, όπως μας συνήθισε επί πολλά χρόνια, με εκείνους τους έμμετρους αφορισμούς του Κ.Κ.Ε.. Το πρόβλημα της δημοκρατίας είναι η

εκλέπτυνση του βάθους. Το βάθεμα και το πλάτεμα ούτως ή άλλως συντελείται, τελείται, θα έλεγα, αενάως.

Εκείνο όμως που έχει σημασία, είναι να βρούμε ακριβώς τη θωράκιση των τοιχωμάτων αυτού του βάθους και του πλάτους της δημοκρατίας. Εκείνο που πρέπει τέλος να εφελκύσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του συνταγματικού νομοθέτη, ο οποίος ασχολείται με το θέμα της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, είναι η ανασχεδίαση και η διορθωτική, θα έλεγα συμπληρωματική, παρέμβασή του μπροστά στα κράσπεδα του 2000, με κύριο στόχο η αναθεώρηση των συνταγματικών διατάξεων να ενισχύσει τα στοιχεία και τις προϋποθέσεις εκείνες που απαιτούνται για την καλύτερη ποιότητα της δημοκρατίας συνολικά.

Ας δούμε τώρα τις κατ'ιδίαν προτάσεις της Νέας Δημοκρατίας, σχετικά με το θέμα της δημόσιας διοίκησης. Η βασική μας φιλοσοφία είναι ότι με τις προτάσεις μας αυτές, επιδιώκουμε την εμπέδωση των αρχών της αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης προς την κατεύθυνση της σαφέστερης οριοθέτησης της αποφασιστικής αρμοδιότητας των περιφερειακών οργάνων του κράτους και της κατοχύρωσης της αυτονομίας των Ο.Τ.Α. όλων των βαθμίδων.

Ειδικότερα: Α.- Η παράγραφος 3 του άρθρου 101 του Συντάγματος αναθεωρείται δραστικά. Θεωρώ, ότι η πρακτική αξία της αναθεωρήσεως του άρθρου αυτού έγκειται αποκλειστικά στην εύλογη επιθυμία εμφαντικής κατοχύρωσης και ελέγχου της νομιμότητας των οργάνων της περιφερειακής διοίκησης, γιατί και σήμερα, βάσει της ισχύουσας συνταγματικής διατάξεως, μπορεί να θεσπισθεί με νόμο. Εμείς, λοιπόν, προβλέπουμε τον κατασταλτικό έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των οργάνων, όπως ο νόμος ορίζει. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. προβλέπει πράγματι την άσκηση ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων από τα κεντρικά όργανα, χωρίς όμως να προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες των αποκεντρωμένων οργάνων του κράτους.

Β.- Με την προσθήκη υποπαραγράφου στο άρθρο 102 παράγραφος 4 του Συντάγματος, προβλέπεται η διενέργεια τοπικών δημοψηφισμάτων, μετά από απόφαση των συλλογικών οργάνων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πάνω σε θέματα κοινωνικά τοπικής σημασίας. Το μέτρο αποτελεί γνήσια έκφραση άμεσης δημοκρατίας. Δεν συμφωνώ με τον Υπουργό Πολιτισμού κ. Βενιζέλο, ο οποίος είπε ότι είναι έμμεση.

Δεύτερον και σπουδαιότερο, δεν συμφωνώ με το σκεπτικό του κ. Βενιζέλου, ότι αντί να ενισχύουν τα δημοψηφίσματα τη λαϊκή κυριαρχία, τη φαλκιδεύουν, την περιορίζουν, τη διαιρούν και -αν θέλετε- την τεμαχίζουν. Ανεξάρτητα από τις όποιες θεωρητικές ή μη επιφυλάξεις, που μπορεί να έχει κανείς γι'αυτά τα δημοψηφίσματα, σε αντίκρουση των όσων παρατήρησε για τα δημοψηφίσματα ο κ. Βενιζέλος έχω να παρατηρήσω τα εξής:

Αναφέρθηκε χαρακτηριστικά στο θέμα των κεραιών και στο τι θα γίνει. Τα δημοψηφίσματα κατ'αρχήν δεν θα έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και δεν μπορούν να έχουν. Επιτελούν ένα

γνωμοδοτικό ρόλο για τη διοίκηση, η οποία θα τα λάβει ή δεν θα τα λάβει υπόψη της. Μήπως σήμερα και χωρίς τα δημοψηφίσματα οι τοπικές κοινωνίες δεν εκφράζονται;

Μήπως στην Κρήτη δεν είπαν ότι δεν θέλουν την κεραία ή ότι τη θέλουν με ορισμένες προϋποθέσεις; Μήπως στο Χορτιάτη στη Θεσσαλονίκη δεν είπαν τα ίδια; Μήπως για τις χωματερές δεν λειτουργεί αυτή η ίδια κοινωνική διεργασία; Είναι τα δημοψηφίσματα εκείνα και η καθιέρωσή τους, που θα αποτελέσει μέσο φαλκιδεύσεως της λαϊκής κυριαρχίας; Δεν συμφωνούμε με την άποψη αυτήν και εισηγούμαι την επιψήφισή της προτάσεώς μας, όπως την προτείνουμε.

Γ.- Με την προτεινόμενη αναθεώρηση του άρθρου 102 παράγραφος 5, προσδιορίζονται ρητώς οι διαστάσεις της εποπτείας που θα ασκεί το κράτος και τα περιφερειακά όργανα στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοικήσεως, η οποία θα περιορίζεται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας.

Δ.- Επίσης, με την προτεινόμενη αναθεώρηση της παραγράφου 6 του άρθρου 102, επιχειρείται μία σημαντική, ουσιαστική μεταβολή. Η μέχρι σήμερα υποχρέωση του κράτους προς απλή μέριμνα, μετατρέπεται σε υποχρέωση του κράτους προς εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για την εκπλήρωση της αποστολής των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η συνταγματική καθιέρωση-κατοχύρωση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, στην οποία αποσκοπεί η πρόταση του ΠΑ.ΣΟ.Κ., δεν με βρίσκει βέβαια αντίθετο. Εκείνο όμως που προκαλεί αντιρρήσεις είναι ο τρόπος και η άνευ αρμοδιοτήτων εφαρμογή της, όπως έγινε στην πράξη, την οποία δεν μπορούμε να αποχωρίσουμε.

Αυτή καθ' εαυτή η πρόταση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. να αναγνωριστεί συνταγματικά ο δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης δεν μπορεί βέβαια να έχει αντιρρήσεις.

Ε.- Στην προσθήκη, επίσης, του άρθρου 103 παράγραφος 1, που αναφέρεται στην αρχή της αξιοκρατίας και του συστήματος του πανελληνίου διαγωνισμού για το διορισμό στο δημόσιο, αξίζει να σταθεί κανείς ιδιαίτερα, και εδώ θα πάρω τον περισσότερο ίσως χρόνο από την εισήγησή μου.

Το ισχύον Σύνταγμα και του 1975 και εκείνο που τροποποιήθηκε το 1986 κατοχυρώνει, εν μέρει άμεσα και εν μέρει έμμεσα, τις αρχές της ισότητας και της αξιοκρατίας, οι οποίες σε ορισμένο βαθμό επικαλύπτονται και άλλοτε, εκ πρώτης όψεως, εμφανίζονται ότι συγκρούονται μεταξύ τους.

Ας δούμε τώρα την αρχή της ισότητας και ας δούμε την εξελικτική πορεία της ελληνικής διοικητικής νομολογίας, ιδιαίτερα δε του Συμβουλίου Επικρατείας.

Σήμερα μεν, μπορεί να είναι αυτονόητος ο δεσμευτικός χαρακτήρας του περιεχομένου της αρχής της ισότητας. Κατά την προηγούμενη όμως νομολογία του ανωτάτου δικαστηρίου, δηλαδή του Συμβουλίου της Επικρατείας, κάθε άλλο παρά αυταπόδεικτος ήταν. Το Συμβούλιο

Επικρατείας προσέδιδε στην αρχή της ισότητας κατευθυντήριο περιεχόμενο. Χαρακτηριστικές είναι οι αποφάσεις 12/1932, η 888/1939, η 439/1944 και η 450/1947. Από το 1947 και μετά η τάση της νομολογίας να ερμηνεύει το άρθρο 3 παράγραφος 1 του Συντάγματος του 1911, ότι ενέχει αυτήν ακριβώς την κατευθυντήριο γραμμή, μετεβλήθη. Η αρχή αυτή συνδέεται τώρα επισήμως τόσο με την έννοια της ισότητας ενώπιον του νόμου -ο νόμος δηλαδή πρέπει να ισχύει για τον καθένα μας- όσο και με την έννοια της ισότητας διά του νόμου, δηλαδή όμοια μεταχείριση ομοίων καταστάσεων. Έτσι, λοιπόν, από το 1947 και μετά το Συμβούλιο της Επικρατείας πλέον έχει πάψει να θεωρεί την αρχή της ισότητας ως αρχή η οποία ενέχει κατευθυντήριο απλώς γραμμή. Στην ουσία τώρα δέχεται ότι η διάταξη αυτή εισάγει κανόνα αυξημένης τυπικής δύναμης και παίζει δεσμευτικό ρόλο για όλα τα όργανα του κράτους.

Πάμε στην αρχή της αξιοκρατίας. Εν όψει του ότι η αρχή αυτή αναφέρεται κυρίως στο άτομο, συνδέθηκε με το ατομικό δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του άρθρου 5 παράγραφος 1, αλλά και την αρχή της ισότητας, με την ουσιαστική αναλογική μορφή της, του άρθρου 4 παράγραφος 1.

Η νομολογία, ωστόσο, του Συμβουλίου της Επικρατείας προχώρησε περισσότερο. Συνδέει την αρχή, με πάγιο πια τρόπο, όχι τόσο με τους συνταγματικούς κανόνες, που ανέφερα ευθύς προηγουμένως, αλλά με αυτήν καθ' εαυτήν την αρχή τη δημοκρατική. Το Συμβούλιο της Επικρατείας στην 2778/1991 απόφασή του είναι αποκαλυπτικό. Η αξιοκρατία, δηλαδή, ανάγεται ως ουσιώδες στοιχείο της συνταγματικά κατοχυρωμένης δημοκρατικής αρχής, χωρίς το οποίο η τελευταία δεν νοείται.

Η Νέα Δημοκρατία με τη συζητούμενη πρότασή της προβλέπει ρητώς πλέον την καθιέρωση στο Σύνταγμα της αρχής της αξιοκρατικής ισότητας υπό τη διπλή μορφή, δηλαδή της ισότητας και της αξιοκρατίας, οι οποίες δεσμεύουν τόσο το νομοθέτη, όσο και τη διοίκηση. Η αρχή αυτή της αξιοκρατικής ισότητας, σύμφωνα με την πρότασή μας, καταλαμβάνει στο ρυθμιστικό της πεδίο όχι μόνο τη διαδικασία της επιλογής προσωπικού, αλλά και την αντίστοιχη, λογικά και νομικά πρότερη, της συγκρότησης του υπαλληλικού σώματος.

Ο Γενικός Εισηγητής της Πλειοψηφίας κ. Βενιζέλος στην εισήγησή του, επί του συγκεκριμένου άρθρου 103, κατά τη διάρκεια των εργασιών της επιτροπής αναθεωρήσεως της προηγούμενης περιόδου, υποστηρίζει ότι: "Προτείνουμε ουσιαστικά τη μετατροπή του νόμου 2190 σε συνταγματικού επιπέδου διάταξη".

Εμείς προκρίνουμε την, διά γενικών αλλά όχι πάντως αφηρημένων κριτηρίων, καθιέρωση της αξιοκρατικής ισότητας. Και τούτο, γιατί κύριο χαρακτηριστικό των περιόδων εφαρμογής κάθε συστήματος προσλήψεων είναι η ανατροπή τους στην πράξη, διά μέσου της επινοήσεως και καθιερώσεως σειράς πρακτικών, οι οποίες ευθέως "περιγράφουν", και μάλιστα διά μιας οικτρής νομικής και λογικής γελοιοποίησης, το άρθρο 103 παράγραφος 2 του Συντάγματος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι από το Μάρτιο του 1994 που δημοσιεύτηκε ο νόμος 2190 μέχρι το Νοέμβριο του 1995, δηλαδή σε διάστημα 20 μόλις μηνών και μάλιστα με κυβέρνηση στηριζόμενη στην ίδια πλειοψηφία του ΠΑ.ΣΟ.Κ., έψαξα και κατέγραψα 22 τροποποιήσεις, ορθότερα νομικές παραβάσεις-παραβιάσεις του νόμου 2190.

Οι τροποποιήσεις αυτές δημιουργούν έναν προβληματισμό. Διερωτάται κανείς, πώς άραγε θα αποτολμήσει να αναγάγει το σύστημα αυτό του νόμου 2190, που μοιάζει με κινούμενη άμμο, λόγω αυτών των τροποποιήσεων, σε συνταγματικού επιπέδου διάταξη; Και εν πάση περιπτώσει, αν αύριο αποδειχτεί ανεπαρκής ο νόμος 2190, αν αύριο διαπιστωθεί ότι η διεθνής πρακτική έχει βρει και έχει ανακαλύψει άλλους τρόπους, τι θα πρέπει να κάνουμε; Να προσφύγουμε στην τροποποίηση του Συντάγματος με τις δεδομένες, αλλά και τις συγκυριακές δυσκολίες, τις οποίες παρουσιάζει; Ή μήπως είναι κανείς τόσο αφελής που να πιστεύει, ότι η μεταφύτευση του νόμου 2190 στο συνταγματικό αγρό και η εκ τούτου δυσκολία τροποποίησεως θα εμποδίσει το άνοιγμα παραθύρων ή χαραμάδων; Η δυνατότητα "περιγραφής" από ιδιώτες, αλλά και από το ίδιο το κράτος, είναι ανεξάντλητη. Συχνά-πυκνά δε διαφεύγει και τον έλεγχο της νομολογίας η οποία "σχολάζει".

Αν, λοιπόν, λάβει κανείς υπόψη αυτήν την αδυναμία και των δικαστηρίων, αλλά και των οικονομολόγων να προλάβουν τις "περιγραφές" αυτές του νόμου, καταλαβαίνετε γιατί ο νόμος 2190 με τα γνωστά πλεονεκτήματα τα οποία παρουσίαζε και με το διάτρητο σώμα του, το οποίο κατήντησε έτσι -αυτό πάντως δεν αφορά τον εισηγητή και συντάκτη, τον αξιότιμο κ. Πεπονή, ο οποίος πολλές φορές βέβαια έχει διαμαρτυρηθεί για τη μεταχείριση, την οποία επιφυλάσσουν οι μεταγενέστεροι στο νόμο αυτό- δεν είναι σκόπιμο να αναχθεί σε συνταγματικού επιπέδου διάταξη. Θα πάρουμε το περίγραμμα αυτού του νόμου, που είναι φανερό ότι εμπεδώνει και καθιερώνει την αρχή της αξιοκρατικής ισότητας και αυτήν την αρχή γενικότερα σαν πλαίσιο θα τη μεταμοσχεύσουμε, κατά την άποψη της Νέας Δημοκρατίας, μέσα στο κείμενό μας.

ΣΤ.- Έρχομαι στο άρθρο 103 παράγραφος 2, με την οποία δεν επιτρέπεται η πρόσληψη εκτάκτων υπαλλήλων για την κάλυψη παγίων αναγκών ούτε η μονιμοποίηση του προσωπικού που προσελήφθη για κάλυψη απροβλέπτων και επείγουσών αναγκών. Ο σκοπός της προσθήκης αυτής είναι διττός. Αφενός μεν ο σεβασμός, επιτέλους, προς το 103 παράγραφος 2 του Συντάγματος, που είναι χώρος κακοποιημένος δεινά, αφετέρου δε η ακύρωση μιας νοσηράς πρακτικής (η οποία κορυφώθηκε δυστυχώς από και επί ΠΑ.ΣΟ.Κ.) που συμβάλλει στην απορρύθμιση του υφιστάμενου οργανωτικού σχήματος, εκτρέποντάς το σε παραλογισμό και αδικία και καθιστώντας το ακόμη περισσότερο αναποτελεσματικό και μη αποδοτικό.

Ζ.- Με την προσθήκη στο άρθρο 103 νέας παραγράφου 7, προβλέπεται πλέον η θεσμοθέτηση ως εγγύηση της ανεξαρτησίας του Εθνικού Συμβουλίου Δημοσίας Διοίκησης, ως νέου ΑΣΔΥ, με διευρυμένες αρμοδιότητες, προκειμένου να επιβλέπει την τήρηση της αρχής της

αξιοκρατίας, την εποπτεία και διενέργεια διαγωνισμών και αξιολόγηση για διορισμούς και προσλήψεις, καθώς και την επιλογή για την προαγωγή σε θέσεις γενικών διευθυντών και ειδικών κατηγοριών δημοσίων λειτουργών ή συνεργατών της διοίκησης ή ανεξαρτήτων διοικητικών αρχών. Το όργανο τούτο, επίσης, προτείνουμε ως αρμόδιο και για την εισήγηση επί θεμάτων οργάνωσης και λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών.

Με αυτήν τη ρύθμιση δεν διαφωνεί κατ' αρχήν το ΠΑ.ΣΟ.Κ., το οποίο ισχυρίζεται -όχι πειστικά πάντως κατ' εμέ- ότι αντιλαμβάνεται το πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής πολύ ευρύτερο και αυστηρότερο από το δικό μας.

Η.- Τέλος, με την προσθήκη στο άρθρο 103 παραγράφου 8, κατοχυρώνεται συνταγματικά ο θεσμός του επιτρόπου διοικήσεως (οριζομένου από τη Βουλή μετά από πρόταση της Κυβέρνησης) ως ανεξάρτητης διοικητικής αρχής, με πενταετή θητεία, η οποία μόνο μία φορά δύναται να ανανεωθεί. Οι αρμοδιότητες του επιτρόπου περιγράφονται ρητώς σε αυτήν την πρόταση. Ο θεσμός είναι γνωστός και δόκιμος στη λειτουργία του, από 150 ετών, στη Σκανδιναβία κατ' αρχήν, και μετά σε ολόκληρη την Ευρώπη. Εμείς τον εκλαμβάνουμε υπό τη γνήσια μορφή του OMBUDSMAN, και όχι με εκείνην που εισήγαγε η Κυβέρνηση, με τον αδόκιμο όρο "συνήγορος του πολίτη".

Διότι εδώ δεν υπερασπίζεται τον πολίτη ο συγκεκριμένος αυτός επίτροπος. Απλώς υπερασπίζεται τη νομιμότητα, η οποία θίγεται στο πρόσωπό του πολίτη. Δεν έχουμε εδώ, δηλαδή, ένα συνήγορο με τη γνωστή έννοια του όρου, η οποία δεν είναι και πολύ δόκιμη.

Θ.- Πάμε στο άρθρο 103 του Συντάγματος. Με την προσθήκη της παραγράφου 9 αναβαθμίζεται ο ρόλος των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών, οι οποίες μέχρι τώρα περιορίζονταν στη στοιχειώδη επεξεργασία των νομοσχεδίων, πριν πάνε στην Ολομέλεια προς ψήφιση, ενώ εδώ δίνονται νέες δυνατότητες.

Ι.- Τέλος, στο άρθρο 106 του Συντάγματος προστίθεται νέα παράγραφος 7, για το Κοινωνικό και Οικονομικό Συμβούλιο, το οποίο κατοχυρώνεται πλέον συνταγματικώς. Από και δια της καθιερώσεως του οργάνου τούτου, υποβοηθείται η Κυβέρνηση στη βελτίωση των σχεδίων της, η δημοκρατία μας γίνεται πιο συμμετοχική, εμπλουτίζεται και ουσιαστικοποιείται ο δημόσιος διάλογος και υποβοηθείται η Βουλή στο έργο της.

ΙΑ.- Τέλος, με την προσθήκη παραγράφου 8 στο άρθρο 106, η Τράπεζα της Ελλάδος καθίσταται ανεξάρτητη διοικητική αρχή, με διοικητή διοριζόμενο επί θητεία.

Το ΠΑ.ΣΟ.Κ. προτείνει στο άρθρο 108 τη Συνέλευση του Ελληνισμού, για την οποία δεν μπορεί βεβαίως να έχουμε αντίρρηση, ως προς τη σύλληψη της ιδέας.

Τέλος, το ΠΑ.ΣΟ.Κ. προτείνει τη ρύθμιση της βασιλικής περιουσίας. Ο κ. Βενιζέλος, στην ουσία πρότεινε την απόσυρση αυτής της διατάξεως. Είναι άνευ αντικειμένου, δεδομένου ότι απεφάνθη το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο. Εκτός αν υποκρύπτεται κάποιο άλλο στοιχείο.

Μήπως, δηλαδή, ήθελαν με αυτό τον τρόπο να αρθούν οι πολλές, περί αντισυνταγματικότητας βολές, που ακούστηκαν κατά του νόμου.

Όμως, μετά την απόφαση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, η καθιέρωση και η ρητή συνταγματική ρύθμιση του θέματος, μάλλον εισάγει διάκριση, δυσμενή θα έλεγα, παρά ενταφιάζει το θεσμό, όπως άλλωστε επιθυμούν εκείνοι που την υπέβαλαν.

Κάτω, λοιπόν, από αυτές τις συγκυρίες εισηγούμαι την επιψήφιση της προτάσεως της Νέας Δημοκρατίας, που αφορά τη δημόσια διοίκηση.

**ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΕΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ**

Η Επιτροπή, αφού έλαβε υπόψη τις παραπάνω εισηγήσεις και προτάσεις, καθώς και τις απόψεις μελών της, έκανε κατά πλειοψηφία δεκτές επί της αρχής τις προτάσεις αναθεώρησης διατάξεων του Συντάγματος, που υπέβαλαν, χωριστά και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής, Βουλευτές του ΠΑ.ΣΟ.Κ. και Βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας και διεπίστωσε την ανάγκη αναθεώρησης ορισμένων διατάξεων του Συντάγματος, καθώς και την ανάγκη μη αναθεώρησης άλλων, όπως αυτές καταγράφονται κατωτέρω, και τούτο εισηγείται και προς τη Βουλή.

Άρθρο 4 παρ. 6

(Αντιρρησίες συνείδησης)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης προς την κατεύθυνση της αποσαφήνισης της διακριτικής ευχέρειας του κοινού νομοθέτη, ως προς το ζήτημα των αντιρρησιών συνείδησης.

Άρθρο 5 παρ. 4

(Ατομικά - διοικητικά μέτρα)

Προτείνεται από την Επιτροπή ομόφωνα η αναθεώρηση της παρ.4 του άρθρου 5, προς την κατεύθυνση της δυνατότητας επιβολής ατομικών διοικητικών μέτρων μόνον ως παρεπόμενης ποινής σε περίπτωση καταδίκης για εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου.

Άρθρο 5Α'

(Δικαίωμα πληροφόρησης)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η προσθήκη νέου άρθρου 5Α' με σκοπό την κατοχύρωση του δικαιώματος πληροφόρησης, δηλαδή την πρόσβαση στις πληροφορίες, καθώς και την ελεύθερη παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοσή τους.

Άρθρο 5Β'

(Δικαιώματα μεταναστών)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η προσθήκη νέου άρθρου 5Β', με στόχο την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των μεταναστών για την ελάχιστη προστασία τους.

Άρθρο 5Γ'

(Βιοϊατρικοί πειραματισμοί)

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η προσθήκη νέου άρθρου 5Γ', με σκοπό την κατοχύρωση της προστασίας του προσώπου από βιοϊατρικούς πειραματισμούς.

Άρθρο 6 παρ.4

(Προσωπική ασφάλεια)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η αναθεώρηση της παρ. 4 του άρθρου 6, προς την κατεύθυνση του αποκλεισμού της καταστρατήγησης της διάταξης με τη σταδιακή άσκηση διώξεων και τη διαδοχική επιβολή περιοριστικών μέτρων στο ίδιο πρόσωπο για την ίδια υπόθεση.

Άρθρο 7 παρ.3**(Θανατική ποινή)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η αναθεώρηση της παρ.3 του άρθρου 7, προς την κατεύθυνση της κατάργησης της ποινής του θανάτου, με εξαίρεση κακουργήματα του στρατιωτικού ποινικού κώδικα ή εγκλήματα κατά της πολιτειακής εξουσίας που τελούνται σε καιρό πολέμου.

Άρθρο 7
(Συμπληρωματική πρόταση)**(Θανατική ποινή)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση του άρθρου 7, υπό την μορφή προσθήκης νέας διάταξης, που προβλέπει την επιβολή θανατικής ποινής για τα εγκλήματα της εμπορίας ναρκωτικών.

Άρθρο 9Α'**(Προστασία προσωπικών δεδομένων)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η προσθήκη νέου άρθρου 9Α' προς την κατεύθυνση της προστασίας από την αποθήκευση και την ηλεκτρονική ή άλλη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Άρθρο 10**(Δικαίωμα του αναφέρεσθαι)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση του άρθρου 10, με στόχο τη θέσπιση αποτελεσματικών ρυθμίσεων ως προς την υποχρέωση της διοίκησης να σέβεται τον πολίτη και να χορηγεί πληροφορίες μέσα σε τακτή προθεσμία, υπό την απειλή της επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης των σχετικών διατάξεων.

Άρθρο 12 παρ.4**(Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρύτατη πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 4 του άρθρου 12, προς την κατεύθυνση της κατάργησης των περιορισμών του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι των δημοσίων υπαλλήλων, των υπαλλήλων των Ο.Τ.Α., των Ν.Π.Δ.Δ. και λοιπών, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις.

Άρθρο 13 παρ. 5**(Όρκος)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μεταφορά της παρ. 5 του άρθρου 13, περί όρκου, στο άρθρο 4, ως νέας παραγράφου με αριθμό 8, ώστε να αποδесμευθεί ο όρκος από το θρησκευτικό του χαρακτήρα.

Άρθρο 14 παρ. 5**(Δικαίωμα απάντησης και υποχρέωση επανόρθωσης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η αναθεώρηση της παρ. 5 του άρθρου 14, με στόχο τη συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος απάντησης και την υποχρέωση επανόρθωσης του μέσου ενημέρωσης, σε περίπτωση βλαπτικού δημοσιεύματος ή βλαπτικής εκπομπής.

Άρθρο 14 παρ. 7**(Αυτόφωρος χαρακτήρας των αδικημάτων του Τύπου)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση, υπό τη μορφή κατάργησης της παρ. 7 του άρθρου 14, που προβλέπει τον αυτόφωρο χαρακτήρα των αδικημάτων του Τύπου.

Άρθρο 14 παρ. 9**(Εγγυήσεις διαφάνειας και πολυφωνίας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η αναθεώρηση της παρ. 9 του άρθρου 14, με στόχο να καταστούν υποχρεωτικές εκ του Συντάγματος οι εγγυήσεις διαφάνειας και πολυφωνίας στα μέσα ενημέρωσης.

Άρθρο 14 παρ. 1 και 2**(Επέκταση των περί Τύπου διατάξεων στη Ραδιοτηλεόραση)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 14, σχετικά με την επέκταση των περί Τύπου διατάξεων στη Ραδιοτηλεόραση ή άλλα τεχνικά μέσα.

Άρθρο 14 παρ. 4, 6 και 8**(Κατάσχεση και παύση έκδοσης εντύπων- Άσκηση δημοσιογραφικού επαγγέλματος)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση του άρθρου 14, υπό την μορφή κατάργησης των παραγράφων 4, 6 και 8, σχετικά α) με την κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων με παραγγελία του εισαγγελέα, β) την παύση της έκδοσης εντύπου και την απαγόρευση άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και γ) τον ορισμό, δια νόμου, προϋποθέσεων και προσόντων για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.

Άρθρο 15 παρ. 1**(Ραδιοτηλεόραση)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 15, με στόχο την επέκταση των εγγυήσεων που αφορούν τον

Τύπο και στη ραδιοτηλεόραση και στα οπτικοακουστικά προϊόντα, με παράλληλη υπαγωγή της Ραδιοτηλεόρασης σε καθεστώς προηγούμενων αδειών.

'Άρθρο 15 παρ. 2

(Καθεστώς Εθνικού Ραδιοηλεκτροπτικού Συμβουλίου)

Προτείνεται από την Επιτροπή ομόφωνα η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 15, για να κατοχυρωθεί εκ του Συντάγματος το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή, δια της οποίας ασκείται ο άμεσος έλεγχος του κράτους στα ραδιοηλεκτροπτικά και άλλα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

'Άρθρο 16 παρ. 5

(Ίδρυση και μη κρατικών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η μη αναθεώρηση της παρ. 5 του άρθρου 16, σχετικά με τη δυνατότητα ίδρυσης και μη κρατικών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.

'Άρθρο 16 παρ. 6

(Καθηγητές Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η μη αναθεώρηση της παρ. 6 του άρθρου 16, σχετικά με το καθεστώς που διέπει τους Καθηγητές των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, εάν λειτουργήσουν μη κρατικά πανεπιστήμια.

'Άρθρο 16 παρ.8 εδ.β'

(Απαγόρευση σύστασης Ανωτάτων Σχολών από ιδιώτες)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση του εδαφίου β' της παρ.8 του άρθρου 16, σχετικά με την απαγόρευση σύστασης Ανωτάτων Σχολών από ιδιώτες.

'Άρθρο 17 παρ.2 και 4

(Αναγκαστική απαλλοτρίωση)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση των παρ. 2 και 4 του άρθρου 17 προς την κατεύθυνση της σύντμησης των χρονικών ορίων στη διαδικασία απαλλοτρίωσης και της μεταφοράς των σχετικών ζητημάτων στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

Δεν προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η προσθήκη νέας παραγράφου 8, σχετικά με τον ορισμό και άλλων περιουσιακών δικαιωμάτων που υπάγονται στην, κατά το άρθρο αυτό, προστασία της ιδιοκτησίας, καθώς και η προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης προς την κατεύθυνση της εξομοίωσης με

απαλλοτριώσεις των περιορισμών της ιδιοκτησίας για την εξυπηρέτηση πολεοδομικών σκοπών.

Άρθρο 18 παρ. 1
(Συμπληρωματική πρόταση)

(Υπόγειος πλούτος)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 18, σχετικά με την ανακάλυψη και εκμετάλλευση του υπογείου πλούτου.

Άρθρο 19

(Προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η αναθεώρηση του άρθρου 19, με στόχο την προσθήκη δύο ρυθμίσεων: μιας που θα επιβάλλει την απαγόρευση χρήσης παράνομων αποδεικτικών μέσων και μίας που θα τυποποιεί και συνταγματικά, την ανεξάρτητη δημόσια αρχή προστασίας του απόρρητου της επικοινωνίας.

Άρθρο 20 παρ. 1

(Δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 20, ως προς το δικαίωμα παροχής έννομης προστασίας από τα Δικαστήρια.

Άρθρο 21 παρ. 5
(Συμπληρωματική πρόταση)

(Δημογραφική πολιτική)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρύτατη πλειοψηφία η προσθήκη νέας παραγράφου 5 στο άρθρο 21, προς την κατεύθυνση της άσκησης ολοκληρωμένης δημογραφικής πολιτικής, ιδίως σε γεωγραφικά διαμερίσματα που παρατηρείται πληθυσμιακή ελάττωση.

Άρθρο 22

(Γενικοί όροι εργασίας – συλλογικές συμβάσεις)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 22, με την προσθήκη παραγράφου, με την οποία θα καθίσταται δια νόμου δυνατή η συλλογική αυτονομία των δημοσίων υπαλλήλων.

Άρθρο 24

(Καθορισμός χρήσεων γης)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η αναθεώρηση του άρθρου 24, με την προσθήκη παραγράφου για τον καθορισμό χρήσεων γης.

Άρθρο 24 παρ. 1

(Προστασία του περιβάλλοντος)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 24 με στόχο τη ρητή κατοχύρωση του ατομικού δικαιώματος στο περιβάλλον.

Άρθρο 25 παρ. 1**(Κοινωνικό κράτος δικαίου - Αναλογικότητα)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά ευρύτερη πλειοψηφία η αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 25, με στόχο τη ρητή αναφορά στην αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου, καθώς και στην αρχή της αναλογικότητας ως προς τους περιορισμούς στην άσκηση των συνταγματικών δικαιωμάτων.

Άρθρο 25 παρ. 3**(Καταχρηστική άσκηση δικαιώματος)**

Προτείνεται, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 3 του άρθρου 25, σχετικά με τη δια νόμου επιβολή κυρώσεων στην περίπτωση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος.

Άρθρο 25**(Άσκηση δικαιωμάτων του Πολίτη)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η προσθήκη παραγράφου 5 στο άρθρο 25, που προβλέπει την υποχρέωση της Πολιτείας να δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε η ελευθερία και η ισότητα του ατόμου και των ομάδων να είναι πραγματική και αποτελεσματική.

Άρθρο 25**(Σκληρός πυρήνας δικαιώματος)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία η προσθήκη παραγράφου 6 στο άρθρο 25, προς την κατεύθυνση της διασφάλισης, κατά τρόπο, μη υποκείμενο σε οποιαδήποτε επιφύλαξη, του πυρήνα κάθε θεμελιώδους δικαιώματος.

Άρθρο 28 παρ. 1**(Θέση των κανόνων του διεθνούς δικαίου στην Ελλάδα)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρύτερη πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 28, με στόχο την εναρμόνιση του περιεχομένου της προς τις σύγχρονες εξελίξεις του διεθνούς δικαίου.

Άρθρο 28 παρ. 2 και 3**(Συμμετοχή στην ευρωπαϊκή ενοποίηση)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρύτερη πλειοψηφία, η προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης υπό τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 28, ώστε να διευκολυνθεί η συμμετοχή της χώρας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης, με τήρηση των διαδικασιών και σεβασμό των ουσιαστικών ρητρών του άρθρου 28 παρ. 2 και 3.

Άρθρο 29 παρ. 1**(Ίδρυση, οργάνωση και δράση πολιτικών Κομμάτων)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 29, σχετικά με τη ρητή πρόβλεψη της υποχρέωσης των Κομμάτων να οργανώνονται κατά τρόπο συνάδοντα με τις δημοκρατικές αρχές.

Άρθρο 29 παρ. 2**(Οικονομικά πολιτικών Κομμάτων και υποψηφίων)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρύτερη πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 29, προς την κατεύθυνση της κατοχύρωσης της κρατικής οικονομικής ενίσχυσης των Κομμάτων και της δημοσιότητας των δαπανών των Κομμάτων και των υποψηφίων Βουλευτών.

Άρθρο 29 παρ. 3**(Πολιτικά δικαιώματα δημοσίων υπαλλήλων)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση της παρ. 3 του άρθρου 29, με στόχο την αποσαφήνιση και τη μείωση των περιορισμών που επιβάλλονται ως προς την πολιτική δραστηριότητα των δημοσίων υπαλλήλων, των υπαλλήλων των Ο.Τ.Α., των Ν.Π.Δ.Δ. και των Δημοσίων επιχειρήσεων.

Άρθρο 31 παρ. 1**(Προσόντα εκλογιμότητας του Προέδρου της Δημοκρατίας)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 31, ώστε να αποτελέσει και η εκ μητρός ελληνική ιθαγένεια προσόν εκλογιμότητας του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Άρθρο 32**(Εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 32 με στόχο την αποσύνδεση της διαδικασίας εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας, από την απειλή διάλυσης της Βουλής.

Άρθρο 34 παρ. 1**(Αναπλήρωση του Προέδρου της Δημοκρατίας)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 34, σχετικά με την αποχή του Προέδρου της Βουλής, για όσο χρόνο ασκεί καθήκοντα Προέδρου της Δημοκρατίας, από όλα τα καθήκοντα του Βουλευτή και του Προέδρου της Βουλής και τη μη συμμετοχή του στην ψηφοφορία για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας.

Άρθρο 35 παρ. 2**(Εξουσίες Προέδρου της Δημοκρατίας χωρίς προσυπογραφή)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ.2 του άρθρου 35, σχετικά με την αναπομπή νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου και την παρεμβολή νέων περιπτώσεων για τη σύγκληση σε Συμβούλιο των Αρχηγών Κομμάτων, που εκπροσωπούνται στη Βουλή και τη δημοσίευση διαγγελημάτων.

Άρθρο 36 παρ. 1,2,3 και 4**(Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως διεθνής παραστάτης της χώρας - Κύρωση διεθνών συνθηκών - Μυστικά άρθρα συνθήκης και κύρωση διεθνών συμφωνιών με βάση εξουσιοδότηση νόμου)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 36, σχετικά με την κύρωση διεθνών συνθηκών για να εναρμονισθεί το περιεχόμενο της διάταξης με τις σύγχρονες εξελίξεις του διεθνούς δικαίου και η μη αναθεώρηση των παραγράφων 1, 3 και 4 του άρθρου 36.

Άρθρο 37 παρ. 3**(Σχηματισμός Κυβέρνησης)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η μη αναθεώρηση της παρ. 3 του άρθρου 37, σχετικά με το ρόλο του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά τη διαδικασία των διερευνητικών εντολών, που αφορούν το σχηματισμό βιώσιμης κυβέρνησης.

Άρθρο 38 παρ. 2**(Αδυναμία άσκησης καθηκόντων Πρωθυπουργού)**

Προτείνεται από την Επιτροπή ομόφωνα η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 38, με στόχο να περιέλθει στην πρωτοβουλία της Βουλής η διαπίστωση, με ορισμένη διαδικασία, της προσωρινής ή οριστικής αδυναμίας του Πρωθυπουργού να ασκεί τα καθήκοντά του.

Άρθρο 39**(Σύγκληση Συμβουλίου Αρχηγών Κομμάτων σε έκτακτες περιστάσεις)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η μη αναθεώρηση (επαναθέσπιση) του άρθρου 39, σχετικά με τη δυνατότητα σύγκλησης, σε έκτακτες περιστάσεις, του Συμβουλίου Αρχηγών των Κομμάτων από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Άρθρο 44 παρ. 1**(Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθέωση της παρ. 1 του άρθρου 44, σχετικά με την έκδοση πράξεων νομοθετικού περιεχομένου, από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, σε περιπτώσεις επείγουσας και έκτακτης ανάγκης, ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Άρθρο 44 παρ. 3**(Διαγγέλματα)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθέωση της παρ. 3 του άρθρου 44, σχετικά με τη δυνατότητα του Προέδρου της Δημοκρατίας να απευθύνει προς το Λαό διαγγέλματα, σε συνεννόηση με την Κυβέρνηση.

Άρθρο 51 παρ. 4**(Άσκηση του εκλογικού δικαιώματος με επιστολική ψήφο)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθέωση της παρ. 4 του άρθρου 51, ώστε να διευκρινιστεί ρητά ότι η αρχή της ταυτόχρονης διενέργειας των εκλογών δεν εμποδίζει την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των πολιτών, που βρίσκονται έξω από την επικράτεια, με επιστολική ψήφο.

Άρθρο 51 παρ. 5**(Υποχρεωτική ψηφοφορία)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθέωση της παρ. 5 του άρθρου 51, με στόχο την απάλειψη του ορισμού περί επιβολής ποινικών κυρώσεων για τη μη άσκηση του εκλογικού δικαιώματος και την κατάργηση των διοικητικών κυρώσεων, εκτός του προστίμου.

Άρθρο 54 παρ. 1**(Εκλογικό σύστημα)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθέωση της παρ. 1 του άρθρου 54, προς την κατεύθυνση της οριοθέτησης της αρμοδιότητας του κοινού νομοθέτη να ρυθμίζει κατά το δοκούν και ανά πάσα χρονική στιγμή το εκλογικό σύστημα, το οποίο θα πρέπει να σέβεται τα βασικά χαρακτηριστικά του αναλογικού εκλογικού συστήματος και, εφόσον τροποποιείται, να ισχύει από τις μεθεπόμενες βουλευτικές εκλογές.

Άρθρο 54 παρ. 2**(Απογραφή)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθέωση της παρ. 2 του άρθρου 54, με στόχο να αποσαφηνιστεί η έννοια της απογραφής, ώστε να διασφαλίζεται η ανόθευτη έκφραση της βούλησης του εκλογικού σώματος.

Άρθρο 54 παρ. 3**(Βουλευτές επικρατείας)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθέωρηση της παρ. 3 του άρθρου 54, σχετικά με την αύξηση του αριθμού των βουλευτών επικρατείας.

Άρθρο 55 παρ. 2**(Έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθέωρηση της παρ. 2 του άρθρου 55, σχετικά με την έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα βουλευτή, που στερείται τα οριζόμενα από το άρθρο αυτό προσόντα ή υπερέβη το κατά το άρθρο 29 παρ. 2 ανώτατο όριο των εκλογικών δαπανών, ως περιπτώ, γιατί η περίπτωση αυτή καλύπτεται από το άρθρο 58.

Άρθρο 56 παρ. 1 και 3**(Κωλύματα εκλογιμότητας)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθέωρηση των παρ. 1 και 3 του άρθρου 56, με στόχο τον επανακαθορισμό των κωλυμάτων εκλογιμότητας των βουλευτών με βάση τις σημερινές συνθήκες λειτουργίας του κράτους, των κρατικών νομικών προσώπων, της τοπικής αυτοδιοίκησης όλων των βαθμών και του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Άρθρο 57**(Ασυμβίβαστα προς το βουλευτικό αξίωμα)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθέωρηση του άρθρου 57, με στόχο τον επανακαθορισμό των ασυμβίβαστων προς το βουλευτικό αξίωμα έργων, ιδιοτήτων και δραστηριοτήτων με βάση τα σύγχρονα δεδομένα ως προς τις οικονομικές λειτουργίες του κράτους. Προβλέπεται, επίσης, ότι κύρωση για την υπέρβαση των εκλογικών δαπανών προβλέπεται η έκπτωση από το βουλευτικό αξίωμα.

Άρθρο 62 παρ. 1**(Βουλευτική ασυλία)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθέωρηση της παρ. 1 του άρθρου 62, σχετικά με την αναμόρφωση του θεσμού και τον καθορισμό των ορίων της βουλευτικής ασυλίας.

Άρθρο 63**(Οικονομική ανεξαρτησία βουλευτή)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθέωρηση του άρθρου 63, με στόχο να διασφαλιστούν η οικονομική ανεξαρτησία και η διαφάνεια και να προστατευθεί η αξιοπρέπεια του βουλευτή κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

Άρθρο 66 παρ. 3**(Δημοσιότητα συνεδριάσεων κοινοβουλευτικών επιτροπών)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 3 του άρθρου 66, ώστε να διασφαλιστεί εκ του Συντάγματος η δημοσιότητα των κοινοβουλευτικών επιτροπών και η αρμοδιότητά τους να καλούν σε ακρόαση οποιοδήποτε πρόσωπο και όχι μόνο δημόσιο λειτουργό.

Άρθρο 67**(Απαρτία - Πλειοψηφία)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση του άρθρου 67, σχετικά με τον ορισμό ειδικών πλειοψηφιών μόνον από το Σύνταγμα.

Άρθρο 68 παρ. 1**(Συζήτηση νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων στις κοινοβουλευτικές επιτροπές)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 68, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ψήφισης νομοσχεδίων στις διαρκείς κοινοβουλευτικές επιτροπές.

Άρθρο 68 παρ. 2**(Εξεταστικές Επιτροπές)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η μη αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 68, σχετικά με τη σύσταση εξεταστικών επιτροπών.

Άρθρο 70**(Νομοθετικό έργο)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 70, πλην της παρ. 1, γιατί καθίσταται περιττή η διαίρεση της Βουλής σε δύο Τμήματα μετά τη νέα κατανομή του έργου της επεξεργασίας και ψήφισης νομοσχεδίων μεταξύ της Ολομέλειας και των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών.

Άρθρο 70 παρ. 2**(Νομοθετικό έργο)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, ειδικότερα, η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 70, με στόχο να προβλεφθεί υποχρέωση της Κυβέρνησης να εισάγει στη Βουλή για ενημέρωση και συζήτηση ζητήματα, τα οποία αποτελούν αντικείμενο ρύθμισης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρθρο 72**(Ολομέλεια και Επιτροπές)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 72, με

στόχο τη ρύθμιση των βασικών αρχών διεξαγωγής του νομοθετικού έργου.

Άρθρο 74 παρ. 5

(Διατάξεις και τροπολογίες άσχετες με το κύριο αντικείμενο νομοσχεδίων)

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση της παρ. 5 του άρθρου 74, ώστε να οργανωθεί καλύτερα η νομοθετική λειτουργία της Βουλής και να αντιμετωπισθεί το φαινόμενο τροπολογιών - προσθηκών που εισάγονται σε άσχετα νομοσχέδια ή καταλαμβάνουν εξ απήνης τη Βουλή.

Άρθρο 76 παρ.1, 2, 3, 4 και 5

(Ψήφιση νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση των παρ. 1 έως 5 του άρθρου 76, ώστε να προσαρμοστούν οι σχετικές διατάξεις στα νέα δεδομένα (κατάργηση Τμημάτων - δικαιοδοσία κοινοβουλευτικών επιτροπών) και να ρυθμιστεί σε νέες βάσεις ο χαρακτηρισμός και η ψήφιση επειγόντων και κατεπειγόντων νομοθετημάτων.

Άρθρο 76 παρ. 8

(Ψήφιση νομοσχεδίων και προτάσεων νόμων)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση του άρθρου 76 υπό τη μορφή της τροποποίησης της παρ. 8 και την προσθήκη παραγράφου 9, σχετικά με τη μη εισαγωγή, εκ νέου προς συζήτηση στην ίδια Σύνοδο, νομοσχεδίων ή προτάσεων νόμων που αποκρούστηκαν από την Ολομέλεια ή τις Διαρκείς Κοινοβουλευτικές Επιτροπές.

Άρθρο 79 παρ. 3 και 7

(Κατάθεση Προϋπολογισμού, Απολογισμού και Ισολογισμού του Κράτους)

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση των παρ. 3 και 7 του άρθρου 79, με στόχο την εισαγωγή του Προϋπολογισμού για ψήφιση στη Βουλή δύο τουλάχιστον μήνες πριν από την έναρξη του νέου οικονομικού έτους, την καθιέρωση υποχρέωσης να υποβάλει ο Υπουργός Οικονομικών, πριν από τη λήξη των εργασιών κάθε τακτικής συνόδου της Βουλής, έκθεση για την πορεία εκτέλεσης του Προϋπολογισμού και τη ρητή πρόβλεψη ότι ο έλεγχος του Απολογισμού και του Ισολογισμού του κράτους γίνεται μετά την κατάθεση στη Βουλή της σχετικής έκθεσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Άρθρο 80 παρ. 2**(Κοπή ή έκδοση νομίσματος)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 80, ώστε να μην υπάρχουν συνταγματικοί φραγμοί στη διαδικασία της νομισματικής ένωσης της Ευρώπης.

Άρθρο 81 παρ. 1**(Κυβέρνηση)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 81, σχετικά με τον ορισμό της θέσης των Υπουργών άνευ χαρτοφυλακίου, των Υφυπουργών και των μόνιμων υπηρεσιακών Υφυπουργών.

Άρθρο 82 (ή άρθρο 106)**(Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 82, με προσθήκη παραγράφου, με στόχο τη συγκρότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την οργάνωση του κοινωνικού διαλόγου, σύμφωνα με τις ειδικότερες προβλέψεις του νόμου.

Άρθρο 83**(Εθνικό Συμβούλιο Εξωτερικής Πολιτικής)**

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά ευρεία πλειοψηφία η αναθεώρηση, με τη μορφή προσθήκης παραγράφου, του άρθρου 83 με στόχο τη σύσταση Εθνικού Συμβουλίου Εξωτερικής Πολιτικής ως συμβουλευτικού οργάνου της Κυβέρνησης σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας, διακομματικής σύνθεσης και με συμμετοχή εμπειρογνομόνων, αλλά με ένταξη της σχετικής διάταξης στο άρθρο 82.

Άρθρο 83 παρ. 2**(Αρμοδιότητες υπουργών, υφυπουργών)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 83, σχετικά με την κατανομή και οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων Υπουργών και Υφυπουργών.

Άρθρο 86**(Ευθύνη Υπουργών)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση του άρθρου 86, με στόχο την αναμόρφωση και τον εκσυγχρονισμό του θεσμού της ευθύνης των Υπουργών, ώστε η σχετική διαδικασία να μη βρίσκεται υπό τον αποκλειστικό έλεγχο της εκάστοτε πλειοψηφίας. Στο πλαίσιο αυτό

προτείνεται, επίσης, να ρυθμιστεί σε νέα βάση η συγκρότηση του Ειδικού Δικαστηρίου.

Άρθρο 88 παρ. 2

(Αποδοχές δικαστικών λειτουργιών)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 88, με στόχο να διασφαλιστεί η προσήκουσα μισθολογική μεταχείριση των δικαστικών λειτουργιών, με τον καθορισμό ειδικής διαδικασίας για την εκδίκαση των υποθέσεων που αφορούν αποδοχές δικαστών από το δικαστήριο του άρθρου 99 του Συντάγματος και με την εισαγωγή της υποχρέωσης ελέγχου του "πόθεν έσχες" των δικαστικών λειτουργιών.

Άρθρο 88 παρ. 6

(Μετατάξεις δικαστικών λειτουργιών)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά ευρεία πλειοψηφία η αναθεώρηση της παρ. 6 του άρθρου 88, με την προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης για να καταστεί δυνατή η εξέλιξη περιορισμένου αριθμού τακτικών διοικητικών στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Άρθρο 88 ερμ.δήλωση

(Δικαστικοί λειτουργοί του Ελεγκτικού Συνεδρίου)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η προσθήκη ερμηνευτικής δήλωσης υπό το άρθρο 88, προς την κατεύθυνση του σαφούς καθορισμού του τρόπου εισδοχής και εξέλιξης των δικαστικών λειτουργιών του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Άρθρο 89 παρ. 2 και 3

(Ανάθεση διαιτησιών σε δικαστικούς λειτουργούς)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση των παρ. 2 και 3 του άρθρου 89, ώστε να απαγορευθεί η συμμετοχή δικαστικών λειτουργιών σε διοικητικού χαρακτήρα συμβούλια και επιτροπές πλην των νομοπαρασκευαστικών, καθώς και η ανάθεση διαιτησιών στους δικαστικούς λειτουργούς.

Προτείνεται επίσης, να απαγορευθεί η ανάθεση διοικητικών καθηκόντων σε διοικητικούς λειτουργούς, με την εξαίρεση από τον κανόνα α) της συμμετοχής σε ανεξάρτητες δημόσιες αρχές, β) της παροχής εκπαίδευσης σε δικαστικούς λειτουργούς και δημοσίους υπαλλήλους και γ) της εκπροσώπησης της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς.

Άρθρο 90 παρ. 1, 2, 3, 4 και 5

(Συγκρότηση και αρμοδιότητες του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου - Διαδικασία και κριτήρια επιλογής των Προέδρων και των Αντιπροέδρων των Ανώτατων Δικαστηρίων και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση των παρ. 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 90, προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός οργάνου, που θα συγκροτείται εν Ολομελεία από κοινού για όλους τους κλάδους της Δικαιοσύνης και στο οποίο θα ανατίθεται η αρμοδιότητα πρότασης προσώπων, μεταξύ των οποίων το Υπουργικό Συμβούλιο επιλέγει τα μέλη των προεδρείων των Ανωτάτων Δικαστηρίων. Προτείνεται, επίσης, η αναδιάρθρωση της σύνθεσης και των αρμοδιοτήτων του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου.

Άρθρο 92 παρ. 3

(Υπηρεσιακή κατάσταση των δικαστικών υπαλλήλων)

Προτείνεται από την Επιτροπή ομόφωνα η αναθεώρηση της παρ. 3 του άρθρου 92, ώστε η υπηρεσιακή κατάσταση των δικαστικών υπαλλήλων να ρυθμίζεται από Υπηρεσιακό Συμβούλιο με τη συμμετοχή δικαστικών λειτουργών, αλλά και δικαστικών υπαλλήλων.

Άρθρο 92 παρ. 4

(Νομικό καθεστώς των υπαλλήλων των Υποθηκοφυλακείων)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρυτάτη πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 4 του άρθρου 92, με στόχο να αποσαφηνισθεί η ιδιότητα των υπαλλήλων των υποθηκοφυλακείων ως δικαστικών υπαλλήλων, για την αποφυγή νομοθετικών και νομολογιακών αντιφάσεων.

Άρθρο 93 παρ. 3

(Δημοσίευση της γνώμης της μειοψηφίας)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 3 του άρθρου 93, ώστε να καταστεί υποχρεωτική εκ του Συντάγματος η δημοσίευση της γνώμης της μειοψηφίας.

Άρθρο 93 παρ. 4

(Έλεγχος συνταγματικότητας)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά ευρεία πλειοψηφία η μη αναθεώρηση της παρ. 4 του άρθρου 93, σχετικά με τη μεταβολή του συστήματος δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων.

Άρθρο 94

(Αρμοδιότητες δικαστηρίων)

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση του άρθρου 94, με στόχο τη σαφή

οριοθέτηση της δικαιοδοσίας των πολιτικών και των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

Άρθρο 95

(Συμβούλιο της Επικρατείας)

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση του άρθρου 95, με στόχο τη σαφή οριοθέτηση της δικαιοδοσίας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και του Συμβουλίου της Επικρατείας, πλην του εδαφίου δ' της παρ. 1, που αφορά στην επεξεργασία κανονιστικών διαταγμάτων, του οποίου δεν προτείνεται η αναθεώρηση από την πλειοψηφία της Επιτροπής.

Άρθρο 97

(Δικαιοδοσία των μεικτών ορκωτών δικαστηρίων)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρύτατη πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 97, με στόχο τη διεύρυνση της δικαιοδοσίας των μεικτών ορκωτών δικαστηρίων.

Άρθρο 98

(Αρμοδιότητες Ελεγκτικού Συνεδρίου)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρύτατη πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 98, με στόχο την ενίσχυση του ελεγκτικού, κυρίως, έργου του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Άρθρο 100

(Δίκη περί συνταγματικότητας)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 100, υπό τη μορφή προσθήκης παραγράφου για την οργάνωση της δίκης περί συνταγματικότητας στο επίπεδο των Ολομελειών των τριών ανώτατων δικαστηρίων και στο πλαίσιο του συστήματος του "διάχυτου" ελέγχου.

Άρθρο 100 παρ.1 περ. στ'

(Κανόνες διεθνούς δικαίου)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 1 του άρθρου 100.

Άρθρο 100 παρ. 2

(Συνταγματικό Δικαστήριο)

Προτείνεται από την Επιτροπή κατά πλειοψηφία η μη αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 100.

Άρθρο 100 Α'

(Νομικό Συμβούλιο του Κράτους)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η προσθήκη διάταξης, ως άρθρου 100 Α', για τη συνταγματική κατοχύρωση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ως μεγάλου σώματος της διοίκησης, καθώς και της υπηρεσιακής κατάστασης των λειτουργών του.

Άρθρο 101 παρ. 3**(Αποκεντρωτικό σύστημα διοίκησης)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση της παρ. 3 του άρθρου 101, προς την κατεύθυνση της άσκησης ελέγχου νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων από τα κεντρικά όργανα, χωρίς να περιορίζονται οι αρμοδιότητες των αποκεντρωμένων οργάνων του Κράτους.

Άρθρο 101 Α'**(Ανεξάρτητες δημόσιες αρχές)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η προσθήκη νέου άρθρου 101 Α', η οποία προβλέπει τη σύσταση ανεξάρτητων δημόσιων αρχών, με διασφάλιση της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των μελών της.

Άρθρο 102**(Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Β' βαθμού)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 102, με στόχο τη συνταγματική κατοχύρωση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης δεύτερου βαθμού, της διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας της τοπικής αυτοδιοίκησης όλων των βαθμίδων και την πληρέστερη συνταγματική ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ της αποκεντρωμένης περιφερειακής διοίκησης και των επιμέρους βαθμών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Άρθρο 103**(Υπηρεσιακή κατάσταση των οργάνων της διοίκησης)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 103 με την μορφή προσθήκης τριών νέων παραγράφων: 7, για την καθιέρωση αντικειμενικών και αξιοκρατικών κριτηρίων πρόσληψης στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, 8, για την επιβολή περιορισμών στην επέκταση και ανανέωση των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και απαγόρευση μονιμοποίησης στο δημόσιο τομέα και 9, για τη θεσμοθέτηση του Συνήγορου του Πολίτη, ως ανεξάρτητης αρχής.

Άρθρο 106 παρ. 7**(Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 7 του άρθρου 106, διότι το ζήτημα καλύπτεται από τις διατάξεις του άρθρου 82.

Άρθρο 106 παρ. 8**(Τράπεζα της Ελλάδος)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά πλειοψηφία, η μη αναθεώρηση της παρ. 8 του άρθρου 106, υπό τη

μορφή προσθήκης διάταξης για να καταστεί η Τράπεζα της Ελλάδος ανεξάρτητη διοικητική αρχή.

Άρθρο 108**(Συνέλευση του Ελληνισμού)**

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρύτατη πλειοψηφία, η αναθεώρηση του άρθρου 108, με στόχο τη συνταγματική κατοχύρωση της "Συνέλευσης του Ελληνισμού" και του «Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού», που θα συγκεντρώνει στους κόλπους της όλες τις δυνάμεις και όλες τις εκφράσεις του απανταχού Ελληνισμού.

Άρθρο 109

(Συμπληρωματική πρόταση)

(Αξιοποίηση των κληροδοτημάτων)

Προτείνεται από την Επιτροπή, κατά ευρεία πλειοψηφία, η προσθήκη νέας παραγράφου στο άρθρο 109, με σκοπό την πιστή εκπλήρωση της βούλησης των δωρητών και διαθετών υπέρ του Δημοσίου ή κοινωφελών σκοπών.

Άρθρο 111**(Βασιλική περιουσία)**

Το άρθρο 111, που ρυθμίζει τα της βασιλικής περιουσίας, αποσύρεται.

Άρθρο 116 παρ. 2

(Συμπληρωματική πρόταση)

(Ισότητα των δύο φύλων)

Προτείνεται από την Επιτροπή, ομόφωνα, η αναθεώρηση της παρ. 2 του άρθρου 116, προς την κατεύθυνση της απάλειψης των αποκλίσεων ως προς την ισότητα των δύο φύλων.

Αθήνα, 30 Μαρτίου 1998

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ν. ΚΡΗΤΙΚΟΣ
Α' ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ**

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΑΝΤΑΡΤΖΗΣ

